СИХДЕ ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАРА БАЛХАШ!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 80 (2705) | Ера, 4 октябрь, 1962 ш. | Мах 2 кеп.

БАЛХА САГА СИЙ

ЦIи хезача украински колхозхочо Надежда Григорьевна Загладай статьяс сона дег чу доссадаьр дIаала дешаш лаха хала да. Хоза, безаме, чулоацам болаш дикача уйланцара къамаьл да цо советски къахьегамхочун сийнахи эзделахи лаьцца дIадоладаьр. Ленинградски фрезеровщика И. Д. Леонова дIаходихьар из лоархIаме къамаьл.

Ма дукха доккхий хIамаш да цар хьехадераш. Аз кхетадечох, керттердар — из да парте хьалхашка оттадаь а кхоачашдеш а долча декхарашта хIанз цхьаккха а саг юстара хила йиш йоацилга, вайна новкъарле еча, вай юхатеттача гIулакхашта улув гIолла тIехдувла йиш йоацилга.

Болх беча сага сий... Фуд цун маIан? Сона хетачох, кхы мелдолчул хьалхагIа, хIара дийнахьа, хIара сахьата ший берригa низ, шийна мел ховр вай юкъарча гIулакха дIадала гIерташ хилар да. Предприяте сага чуийнна хьега къа да из. Кхоачамбоацаращца хьадда лоаттабу къовсам ба из. КIаьд а ца луш производства торонаш лахар да из. ВIалла къар а ца луш селхан хьадаьчул дикагIеи дукхагIеи тахан хьаде, хIаьта тахан хьадаьчул дикагIеи дукхагIеи кхоана хьаде безам болаш хилар да из. Даиман, массанахьа а ше сий долча болхлой класса викал волга дагакхоабаш, цIаккха а керда вахар хьалдеш волчун цIи йоа ца еш хилар — из да-кх из болх беча сага сийи эздели.

...Сайца болх беча зIамигача сагагара Гамаюнов Георгегара цкъа смена хьаийцар аз. Цо ше мадарра хьадийцар ший сменах хIара аппарато болх мишта баьб, малагIа бедал яр хьачухилар, запасе мел растворителаш я. Хьааьлар дукхагIа терко е езар фуд, са болх даькъал а баь, Iодика а йийца проходной йолча оагIорахьа дIаволавелар. Иттех минут яьлча — Жора удаш юхавоагIар.

— Илья Никитич, — аьлар цо, — укх лине тIара винтиль айса дIакъайллалга хьога дIаала вицвеннавар со...

Сево воалавир из хьийдда установка йолча юха? Со опыт йолаш волга а, хIаьта тха сменана кулгалдеш вар къаьна производственник Мельников Федор волга а ма ховрий цунна, тхона-м «хьалха ца даькхача а» хьакороргьяр из винтиль, нагаха хьаелла езаш моттиг нийсъелча хьа а елларгьяр. Из юхавера. Из цун болхлочун эздел дар, Георгена ловра цхьаккха хIама юкъе а ца экхаш оаха болх бар, цунца яхь лелаеча оаха шечул а дукхагIа, дикагIа хIама хьадар.

Духхьал болхлочун сий бахьан долаш вахар вахте льтта кIаьд а венна вола Дружков Дмитрий установке волча ший сменщикага телефон тоха, из дежурстве волчара Н-2 яха колонна цIаьхха телхалга дIахайта.

ХIанз, завода коллективо коммунистически къахьегама сийлен цIи яьккхача хана, оаха цу тайпарча «кагийча» гIулакхех доккха хIама лархIац. Цхьабакъда, цар хьагойт, наха шоай декхараш мишта кхоачашду. Бакъдар аьлча, вахаре сона кхы тайпара хIамаш а дайнад бIарга. Укх тайпара а нийслора, сменщик мичча тайпара вахта дIаенна ваьлча дIахо хургдолчун вIалла саготдеш хилацар.

ТIехь-тIехьагIа кIезигагIа нийслу вайна юкъе бе-башха доацаш болх беш бола нах. № 40 йолча установка оператора нов. Богданова даьча тайпара дола гIулакхаш массайолча моттигашка нийслу. Парафин доаккхилга Iомадеча хана ший вахтера йистеваьнначул тIехьагIа нов. Богданова завода керттерча инженерагара дийхар, лоалахарча отделене цхьаькха сменах болх байтилга, хIана аьлча новкъосташта хала доландаь.

Бакъда, из дац вайна юкъе кхыча тайпара дола гIулакхаш нийслац яхилга.

Каст-каста сона хоз, воккхагIа волча оператора Мельникова Федора Ивановича операторга Гурин Михаилга барт бетташ. Миша сона вовза дикка ха я, дог дика долаш, дика зIамигасаг ва из. ХIаьта а со теш Федор Иванович бакъволга. Бахьанаш лехаргдац аз, бакъда берригa низ тIабахийта болх бац Гурина массаза а.

Тха установке ба слесараш Барышников Георгийи Астапов Николайи. Каст-каста гу сона уж шоай говзалах боаца болх беш: цкъаза хул бедали реагенташи дIателга нийсдеш, цкъаза экстракторий боарамга хьежаш хул. Иштта, технолгашта хала доландаь шоаш раьза а болаш, оператора гIончаш хул царех. ХIаьта цхьанне а бехк боаккхаргбацар царех, гIаьле увзача моттиге цу хана уж багIаш хилча технологи тха гIулакх дац, яхаш.

Уж бакълув: вайга болхлошка, ше долчун бала кхоач. Кхыча тайпара хIамаш хуландаь ях аз из. Капитальни ремонтера араяьлар тха установка. Бийсанарча цхьан вахте пишка юххерча трубопровода прокладка яьнна ухар. Технологаша-м тоайир из. Ремонт еш баьхкача № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене слесараша хIана лораданзар шоай болхлой сий? Ха ма ховрий царна шоай гIалат гучадаргдолга, цу гIулакхо цар шоай сий доаккхаргдоацилга?

Е цхьаькха. Каст-каста во бедал кхухь тхона. Производственно-товарни контора болхлошта хацар-теш во кийчъяьча бедалах дика продукци яргйоацилга? ХIана лов цар из? Вай массане а декхар — сихагIа кхоачашдара цхьан дагара, оагIоца оагIув болаш болх бе беза мехкдаьттахошеи, слесарашеи, технологашеи, монтажникашеи, производственно-товарни контора болхлошеи электрикашеи тIаккха кIезигагIа новкъарленаш нийслургья коммунизме бодача сийрдача наькъ тIа.

Къахьегама ветеранашка ала безам ба са. Iалаьмате лоархIаме декхар латт вайна хьалхашка: воай когаметта дIаоттаргбараш кхебар, къона технологаш Iомабар, дукккхача шерашка воаш Iомадаьр царна дIадовзийтар. ЛерттIа режим лелае Iомабаь Iе йиш яц уж — из-м вай кхоачашде деза декхар да. Керттердар да кхоачамбоацараш лаха а уж дIадаха а уж Iомабар, шоашта тIадилла гIулакх творчески де Iомабар.

ЧIоаггIа дог гIоздоал са сай новкъосташа Чибисов Бориса, Марушко Ивана, Мельников Федора, Руднев Алексея, иштта кхычар кагирхой болх бе Iомабеш байча. — ХIа, хьажалахь укхanга, — йоах воккхагIча оператора, — новкъа йий хьона из задвижка? Фу дергдар из аттагIа хьаелларгйолаш? Уйла ю кхувш воагIача зIамигача саго, уйла ю — тIаккха де деза нийсадар корадоагIа. Цу гIулакхо йиш хулийт цунга белггала критически ший болх вIаштIехьбакккхара теркам тIабахийта. Цхьаькха масал доаладе безам ба са. Къаьнача производственникий новкъосталца Зозуля Георгех дика рационализатор хиннав. ХIанз операторал болх бе хьожаваьв из. Тха боккхагIа болча болхлошта ларах операторий гIончаш нн. Мироненко Виктори Исраилов Увайси, иштта кхы къона технологаш деша бахаб.

Н. Г. Загладаи И. Д. Леоновеи статьяша дукха уйлаш дага ухийтар. КПСС Программа тIа оттадаь декхар сихагIа кхоачащдараи, сийлахьа советски болхлочун цIи лакха лоаттаяраи кхы а дикагIа болх бе безам боагIа. Со се парте веце а доккхал ду аз се болхло хилара. Коммунизм хьалъеча къовсам лоаттаберех сий долча болхлой класса викал хиларах ираз долаш ва со.

И. БЕЛОЗЕРОВ,
Грозненски нефтемаслозавода № 16 йолча установка оператор.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА ПХЕ ДИЙНАХЬА

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна вахте латт юрташкара къахьегамхой.

Юртбоахама балхаш къаьстта сихдаларца белгалдаьннад сентябрь бетта тIеххьара пхи ди. Цу гIулакха чIоаггIа пайдана хиннад хIанз ухаш дола хоза маьлха денош а. Денгара денга къахьегама хьинар сов а доалаш чуэцаш латт хьажкIаш.

Укх тIеххьарча пхе дийнахьа 8766 гектара тIара хьажкIаш гIадамех хьаяьхай. ХIара дийнахьа хьайоаха хьажкIаш 1753 гектарга дIакхоачаяьй.

25,3 эзар гектар хьажкIаш я чуэца езаш юхейисараш. Укх тIеххьарча пхе дийнахьа санна мара сухал беш хьажкIаш чу ца эце 15 ди даккха дезаргда хьажкIаш чуийца яха. Из ха дукха я. Цудухьа октябрь бетта хьалхарча итт дийнахьа ерригa хьажкIаш чуийца яхара шоай берригa низ тIабахийтаб дуккхача боахамашкарча къахьегамхоша.

ХьажкIаш чуэцара хьалха латт шаьлахой. Цар пхе дийнахьа 1630 гектар чуийцай — хIара денна 326 гектар. Чуэца езаш йисараш 1908 гектар я, 5—6 дийнахьа уж йистебаргба хьажкIаш чуийца. Шаьлахойл кIеззига тIехьабус Урус-Мартана районера къахьегамхой.

Миштад хIаьта Наьсарера гIулакхаш? Дийнахьа 220 гектар мара хьажкIаш чуэцац цига. Из наьсархошта гаьнна кхоачам болаш дац. Укхаза чуэцанза хIанз а лоадама хIама ца эшшаш 6 эзар гектар хьажкаIш я. ХIанзалца санна мара уж чу ца эце, из болх бIарччача бетта бIаьхлургба. Шозза—кхозза сихагIа чуэца еза хьажкIаш наьсархоша. ХIара денна 500—700 гектара тIара чуэца еза цар хьажкIаш. Царга из торо я. 20 эзар гаргга сагва цига болх бе йиш йолаш.

Республика юрта боахамерча къахьегамхой иштта лоархIамера декхар да гуйран ялаташ дIадер а. Укх тIеххьарча пхе дийнахьа дIадийнад 26,8 эзар гектар ялат — хIара дийнахьа 5360 гектар. Цхьабакъда, дIаде дезачох ах кхоачаш а дац дIадийна ялат. 80 эзар гектар совгIа ялат да хIанзчул тIехьагIа дIаде дезар. Ши кIира эшаргда из болх йистебаккхара.

Соахка цу юкъагIа аьха хиначул шозза кIезигагIа аьхай зябь укх тIеххьарча пхе дийнахьа. Зябь ахара план алхха 39 процент мара кхоачашъяьяц республико. ХIанз а 100 эзар гектар льтта да кийчде дезаш.

ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАРА, ГУЙ РАН ЯЛАТАШ ДIАДЕРА, ЗЯБЬ АХАРА СВОДКА

(1962-ча шера 30-ча сентябре хиннача хьалах) (план кхоачашъяра проценташ)

Производственни управленеши районаши	ХьажкIаш чуэцар	Гуйран ялаташ дIадер	Зябь ахар	Силос дIайоллар
Грозненски управлени	**87**	**56**	**37**	**32**
Ачхой-Мартана	78	31	21	46
Грозненски	96	66	39	24
Советски	56	—	13	38
Урус-Мартана	77	37	41	45
Гудермесски управлени	**72**	**46**	**34**	**49**
Ведана	53	9	—	19
Гудермесски	93	60	50	40
Курчалой	71	48	50	96
Ножай-Юрта	31	7	18	19
Шаьла	79	48	24	76
Наурски управлени	**94**	**48**	**69**	**54**
Надтеречни	100	62	139	48
Наурски	99,0	44	99	51
Шелковской	84	37	20	60
Сунженски управлени	**71**	**39**	**33**	**31**
гор. МагIалбик	81	50	44	31
Наьсарен	55	32	18	26
Первомайски	31	4	3	22
Сунженски	83	37	39	36
Министерства колхозашкен совхозашкен гIолла	**80**	**47**	**39**	**38**
«Скотооткорм» треста боахам	**85**	**58**	**48**	**35**
Совнархоза совхозаш	**93**	**65**	**46**	**35**
Еррига а республике гIолла	**81**	**49**	**39**	**36**

Сунженски района хиш дехкача участкашка дика хьажкIаш хьалкхеяьй. Къаьстта дика хиннай хьажкIаш «Путь к коммунизму» яхача колхозе.

Комбайнашкара хьайоагГIача бесса хьатташка хьатIа а яйя, харжа а хержа паччахьалкхенна дIател хьажкIаш. ХьажкIаш тIайоттача, хоржача дика болх бу Нохч-ГIалгIай пединститута историко-филологически факультета студенташа.

СУРТА ТIА: Хьатта машинаш йотташ боахк студенташ.

Х. Султанова сурт.

Л. И. БРЕЖНЕВ БЕЛГРАДЕ ЮХАВАР

БЕЛГРАД, 2 октябрь. (ТАСС). Мехка гIолла а лийнна, тахан Iурра Белграде юхавенав СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев. Л. И. Брежневца Белграде вера Югославе Президент И. Броз Тито.

Топчидере машиннаькъа вокзале Брежневнеи И. Броз Титонеи накъа баьхка хилар Союзни халкъа скупщина председатель П. Стамболич, Союзни исполнительни веча председатела заместителаш Э. Кардель, М. Тодорович, Р. Чолакович, кхыбола югославски кулгалхой.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюрос белгалдоаккх газеташ тIа араяьнна цIи хезача украински колхозхочун Н. Г. Загладай «Лакха лоаттаде ахархочун сий» яхеи ленинградски фрезеровщика И. Д. Леонова «Советски болхлочун цIера сийле» яхеи статьяш республика промышленни предприятей, строительства, транспорта къахьегамхоша чIоаггIа хьаллоацаш а могаеш а хилар.

Республике из гIулакх эггара хьалха хьаллаьцарех ва г. Грозне эггара къаьнагIчарех вола нефтепереработчик Илья Никитович Белозеров — нефтемаслозавода — коммунистически къахьегама завода — № 16 йолча установка оператор.

«Грозненский рабочий» яхача газета редакце ше яздаьча письмо тIа И. Н. Белозерова дизза хьаллоац Н. Г. Загладаси И. Д. Леоновеи яхар, республика промышленностерча къахьегамхошка цо кхайкарал ду шоай балха декхар, общества хьалхашкара шоай декхараш кхы а хьинарегIа, цIенагIа, сийлахьа кхоачашдара уж тIа а хьехаш, вай хьалхашкахьа дIадахара новкъа мел долча хIаманца лоаттабу къовсам чIоагIбара тIахьех цо.

КПСС обкома бюрос **соцам бу:**

Н. Г. Загладайи И. Д. Леоновеи статьяш хьал а лоацаш, «Грозненский рабочий» яхача газета тIа И. Н. Белозерова язъяь статья могайойла.

Парте горкомаш, райкомаш, промышленни предприятей, транспорта, стройкай юххьанцара партийни организацеш декхарийла йойла И. Д. Леоновеи Н. Г. Загладайи статьяш партийни, комсомольски, профсоюзни собранешка ювца, цу статьяй чулоацам промышленностерча, транспортерча, строительстверча берригача къахьегамхошта дIабовзийта, организаторскии кхетамеи балха царех шерра пайда эца, паччахьалкхен план, ши-ший участкера заданеш, тIаийца социалистически декхараш хьокхаме кхоачашдара бола берригача къахьегамхой бехктокхам лакхбе.

ДикагIа болча болхлой, коммунистически къахьегама ударникий сий а деш, уж лархIа а лоархIаш, партийни организацеш, агитатораш, пропагандисташ декхарийла ба болх тесса лелабеча моттигашта тIех ца бувла, брак ераштa, йоаккхача хIамилга тIакхуврашта, паччахьалкхени къахьегамеи дисциплина телхаераштa гонахьа общественни мнени хьае, уж нах обществага харцбайта.

Республиканскии районий юкъарчеи газетий редакцешта, радиовещанеи телевиденеи комитета тIадуллалда Н. Г. Загладайи И. Д. Леоновеи статьяш тIа кертагIа даьхача дешай хьакъехьа промышленноста, транспорта, строительства болхлоша ду къамаьлаш газеташ тIа а радиои телевиденеи гIолла а шерра дувцилга.

ХьажкIаш йойта йиш яц

Шаьла района «Джалка» совхоза цхьоалагIча отделенера къахьегамхой хьажкIаш чуийца бовла боахк. Укх шера хиннача халача хьалашка хьежача дика хьийкъай укхаза ялатийна лаьрхIа дIайийна хьажкIаш.

Отделене хьажкIашта гIулакх деш кхоъ механизированни звено хиннай, хIаьта царех шиъ Ерригроссийски социалистически яхье яьнначарех а я.

ХьажкIашта гIулакх деча хана денна меттел хIара сахьата а йоакхо еш къахьийгар механизатораша. ХIанз хьажкIаш ханнахьа а вIалла ца йойташ цIена а чуийца яхарца ба цар берригa сакъердам.

Цхьабакъда, цу лоархIамерча балха кIезига терко еш ба отделене кулгалхой. Из къаьстта гучадаьлар тхона хьажкIий кхашка гIолла бокъонца хьожаш чакхдаьлча.

— Эггара хьалха Джамалаев Тати звеной участка тIа дахар тхо. Уж 200 гектарах хIанзле 130 гектар чуийца баьннаб. Бакъда, чуийца яьнначa ерригача участка тIара цаI хьажкIа хьаийцаяц. Ала деза, комбайна тIехьа дукха хьажкIаш юсилга. Оаха дIалаьрхIача хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 3—4 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш юс.

Цудухьа цар ерригача участка тIа 700—800 центнерал чухнахьа йоацаш томарал тIехьа хьажкIаш йоврrья. Из дадуххьал цхьан звенона хулаш дола зе. Отделене гIолла дIалаьрхIача Iалаьмате доккха ма хулий из.

Гаьна а доацаш цхьоалагIча отделене юхxе уллача шоллагIча отделене вахачоа бIаргагу сурт кхыча бесса да. ХьажкIаш хьокхача комбайнашта тIехьа вордаши нахи ба лаьтта Iолийгараш хьалехьаеш. Цигара участкаш хьажкIех цIена я. Болх лерттIа вIаштIехь мел баьккхача гIулакх а иштта да. Из кхыча бесса хила йиш йолаш а дац.

Нагахь санна лаьттара хьажкIаш хьалехьае нах бецаре а цхьа хIама дар. Отделене шоратта нах ба, хIана аьлча, дIадахача шерашка санна кулг-кара хьажкIаш чуэцаш цхьаккха саг вац. Хоам бича цу гIулакха гIад а баха арабоврrболаш дукха къахьегамхой ба цхьоалагIча отделене.

Iалаьмате чIоагIа дехар дир тхо а долаш цигарча механизатораша агрономага (хIанз управляющи а из ва) Магомадов Имранага. Тхоай оагIорахьара оаха а дIахайтар цунга уж бакълувлга. — Аз безача ханна боахкийтаргба шоана нах, хIанз шоай болх хьабе, — аьлар цо механизаторашка. Цхьабакъда, нов. Магомадова тахханалца хьажкIаш лохьае саг аравалийтавац.

Укх шера отделене 6 эзар тонн силос йолла езаш я. ХIанзалца дIаеллар яц 4 эзар тонн мара. ХIаьта а хьажкIаш чуэцаш латтача комбайнашка силосни масса лаьтта Iокхувсийт отделене кулгалхоша. Цу тайпарча хьалашка болх беш я цу отделенера Дадаеви Наурзакаеви керте латта механизированни звенош а.

Из болх дIахо иштта дIабахьийта йиш яц. Сиха а цIенхаштта а из тоабара оарцагIбовла беза отделенеи совхозеи кулгалхой. ХIанз эггара лоархIамера дар ханнахьа хьажкIаш чуэцар, уж паччахьалкхен дIаялар да.

«Сердало» газета рейдови бригада:
Т. ДЖАМАЛАЕВ — звеньевой,
И. КАТАЕВ — ВЛКСМ обкома инструктор.
Д. ДАДАЕВ — звеньевой,
М. ХАЛИДОВ — совхоза комсомола комитета секретарь.
З. ГЕЛИСХАНОВ — «Сердало» газета собкор.

КИТАЙСКИ ХАЛКЪАГА ДАХЬИЙТА ДЕГ ТIАРА МОАРШАЛАШ

Цар къаман цIейца — Китайски Халкъа Республика хьахинна 13 шу дизарца дийзза Китая Коммунистически партеи Китайски Халкъа Республикаи кулгалхошка новкъосташка Мао Цзэдунага, Лю Шао-цега, Чжу Дэга, Чжоу Энь-лаяга дега тIара моаршалаш дахьийтад новкъосташа Н. С. Хрущевеи Л. И. Брежневеи.

Телеграмма тIа белгалдоах, лоаццача исторически хана чухь Китая Коммунистически парте, новкъост Мао Цзэ-дун керте а латташ йолча цун Центральни Комитета кулгалца Китая къахьегамхоша мехка юхь овлан тIара эргаяьккха дола кIоарггара социально-экономически хувцамаш даь хилар.

Ший кортамукъале бахьанце цо революционни къовсам лелабаьча халача шерашкахь массаза а китайски халкъаца хинна советски халкъ, йоах телеграмма тIа, даггара раьза да социализм хьалъяра даькъе вошал долча Китая карагIдаьннача хIамашта. Советски Союза халкъаша бIарга-са санна лораду марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи чIоагIача ларда тIа хьахинна а, империализманеи колониализманеи духьал, машараи вIаши гIулакхаш а леладеш машаре дахараи тIехьа, социализми коммунизми йизза котъяккхара тIехьа къахьегамхоша лоаттабеча къовсаме керда толамаш доахаргхилара тешам луш а дола советско-китайски доттагIал, социалистически лагерь цаIал долаши кхотаеннеи хилар.

Социализм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха тIехь, дерригача дунен тIарча машара гIулакх бахьанце лоаттабеча къовсаме кхы тIа а ка яйла, яхаш, китайски халкъа, Китая Коммунистически партенеи халкъа правительстванеи ловцаш доах Н. С. Хрущевеи Л. И. Брежневеи.

СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко моаршал дахьийтад Паччахьалкхен совете премьера заместителга, Китайски Халкъа Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министрга Чэнь И.

(ТАСС).

Н. С. ХРУЩЕВ ТАДЖИКИСТАНЕ

ДУШАНБЕ. 2 октябрь. (ТАСС). Селхан Таджикистане хьакхаьча КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев тахан Iуйрийна шийца республика кулгалхой а болаш Таджикистански юрта боахама Iилма-тохкама института центральни экспериментальни базе а ваха, цигарча хиш дехкача лаьттаех бIарччача шера пайда эцара опытага хьожаш хилар.

Iалаьмате безаме тIаийцар Советски правительствана керте латтар Ленински района «Коммунизм» яхачеи XXII-ча партсъезда цIерахчеи колхозий боамбий лелаберашеи механизаторашеи. Н. С. Хрущев хьежар керда хьабаьнна боамби машинашца комплексни чуэцилга вIаштIехьдаккхара системага, хьайбай боахам, къаьстта жа леладар дегIадарга, масса дола тхан тайпаш дукхагIа дахара йолча перспективашка. XXII-ча партсъезда цIерахча колхозе из хьежар лоаман мехка тайп-тайпарча зонашка кхееча юртбоахама керттерча культурай образецаш хьокхаш йолча выставкага.

Душанберча наха, къаьнарча таджикски лаьттан юрташкарча къахьегамхоша новкъост Н. С. Хрущев дIа мел вахача моттиге бокккхача безамца, цIенача дегаца моаршал хеттар везача хьаьшага.

ДУШАНБЕ, 2 октябрь. (ТАСС). Таджикистане вола КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев тахан делкъа ха хилалехьа шийца Таджикски республика кулгалхой а болаш таджикски машиностроене даькъе эггара хьалхара йолча «Таджиктекстильмаш» яхача душанбински заводе вахар. Укхаза из хьежар мехка дукккхача текстильни предприятешта кийчъеш йола шера кIадаш ду керда автоматически станокаш хьаелга вIаштIехьдаккхарга.

Никита Сергеевича къамаьл дир коммунистически къахьегама бригадай кулгалхоща, дуккхача болхлоща, специалисташа, предприяте кулгалхоща, къона болхлой Iомалуш йолча цехо даьхача толамашка хьежар из.

Ди делкъийга кхаьчача хана Таджикистана КП ЦК территориальни производственни колхозно - совхозни управленей парторгаши начальникаши, парте горкомийи райкомийи секретараш, городийи районийи къахьегамхой депутатий Советий председателаш, министраш, партийнии советскии организацешка кулгалдеча гIулакхаш тIа бола болхлой юкъе а болаш республикански партийни актив хилар Душанбе.

Актива собране къамаьл дир собране дакъа лоацараша безаме тIаийцача КПСС ЦК Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева.

Октябра 45 шу дизара сийна яьржача яхье «Октябрьнефта» НПУ коллективашта юкъе хьалха латт мастер В. Дроздов керте латта 3-гIа бригада.

СУРТА ТIА: 3-ча бригада коллектив. **П. ПЛИЕВА сурт.**

Партийни дешара кердача шера хьалхара ди

☆ ☆

Сийлени бехктокхамеи декхараш

ЦхьоалагIча октябре дIадоладеннад политически дешар.

Фу хьахьекхар хьалхарча занятеша?

Эггара хьалха цар хьахьекхар укх дешара шера политически образовани дIахо шеръяра, дешара юкъе парте боаца болхлойи колхозхойи дуккха юкъеозара партийни организацеша балхаш даь хилар. Керттера уйла тIаяхийтай коммунизм хьалъяра экономически проблемаш Iомаяра. Республика ерригача районашка дукхагIа хинаб экономически теори Iомаеш бараш, къаьстта а конкретни экономика дешаш Iомадеш бараш. Город Грозне болх беш я политически экономе лектореш, теоретически семинараш, кружокаш, юххьанцара экономически школаш, цар чу дешаш ба политически дешаро чулаьцарех дукхагIа бола нах. Семинараш, кружокаш, юххьанцара экономически школаш вIашагIъехкай республика ерригача районашка. Белгалдоалаш да, конкретни экономика дешаш Iомадераша боахама лостамга, балхага хьежжа Iомадеш хилар. Масала, совхозий болхлоша Iомаду совхозни производства конкретни экономика дешаш, колхозхоша — колхозни производства дешаш, торговле болхлоша — советски торговле дешаш, иштта кхы дIахо а. Йоккха уйла тIайохийт коммунистически сакхетам хьахулаш йола керттера лард лоархIаш йола КПСС истори, политэкономи, философи Iомаяра. Марксистско-ленински теори Iомаелга вIаштIехьдаьккхад болхлошта, колхозхошта, интеллигенцена цар практически балха тIехь, мамогга дукхагIа пайда лургболча тайпара. Масала, хьехархоша Iомаду коммунистически кхетам балара а Iилман атеизма а дешаш, творчески болхлоша — марксистско-ленински эстетика дешаш, иштта кхы дIахо а КПСС истори Iомадеш болчар керттера уйла тIайохийт Октябрьски революци яьнначул тIехьагIарча хана, къаьстта а тIом дIабаьнначул тIехьагIарча шерашта.

Кхоачамболлаш политически кийчо йоацаш бола коммунисташи парте боацараши политшколашка дешаш ба. Нохч-ГIалгIай кхалнаха шоай политически кхетам лакхбу политграмота хьехача кружокашка.

Хьалхарча занятеша хьахьекхад кердача дешара шера занятей идейно-теоретически боарам лакхбелга Iалашдара, предприятешта, совхозашта, колхозашта хьалхашка латтача хьаьддача боахама декхаращца органически бувзам болаш теори Iомаяра партийни организацеша де дезар даьлга. Цу гIулакха парте райкомашеи горкомашеи йоакхо яьй дикагIа йола пропагандистий кадраш харжара. Пропагандистски балха юкъеэзаб партийни, советски, боахама кулгалхоех, промышленнии юрта боахамеи производства специалистех бола дуккха пропагандисташ.

Парте массайолча горкомеи райкомеи вIашагIъехкай шоай керттера декхар теори практически декхаращца ювза, политически образовани ерригавIашагIтоха, наха луш бола марксистско-ленински хьехам саготагIа дола политическии боахамеи дешаш кхоачашдара уж оарцагIбахарца дувза семинарий, кружокий, школай кулгалхошта новкъостал делга а долаш йола пропагандистий семинараш.

Политически дешара кабинеташка вIашагIъехка а болх беш а я методически советаши группаши, цига ба консультанташ. Парте дуккхача райкомаша марксистско-ленински теоре керттерча дещашта, пропагандистски балха формаштеи методаштеи хетаяь йола теоретически конференцеш е лаьрхIад. Цу тайпара конференцеш хиннай хIанзле Заводскойи Ленински районашка.

Пропагандистий районни семинарий кулгалхой теоретически методический кийчо лакхъяр духьа хьаяьй республикански семинар.

Дувцар дика кхетадеш а безам тIабодаш а занятеш хилийтар духьа наха хьинарегIа дакъа лоацаргдола методаш могаю партийни организацеша: практически заданеш телга, производства дикагIа болча нахеи новаторашеи, къахьегама ветеранаша, Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIем тIа хиннача наха занятешка къамаьлаш делга, болх дикагIа лелача предприятешка экскурсе ухилга, гойтара пособех — картех, диаграммех, схемех пайда эцилга.

Цунца цхьана политически дешара занятей итогех гучадаьннад цIенхаштта дола кхоачамбоацараш а. Теоретически семинарий, кружокий, школай дуккхача кулгалхоша идейно-теоретически боарам лоха болаш чакхъяьхай хьалхарча темах йола лекцеш, Iомаеш йола материал ювза а ховш йийзаяц предприятей, колхозий, совхозий, учрежденей, организацей коллективай практически гIулакхашца, юкъеахийтай формализмаи начетничестваи элементаш.

Занятеш массаза а йийннаяц сакъердамеи безам тIагIоргболчеи тайпара чакх, моттигаш хиннай гойтара пособех, картех, диаграммех пайда ца эцаш. ВIаши дага а боалаш беседаш яра меттел, дIахозарг материалаш ешарах кхоачамбаьб цхьаболча пропагандисташа. Масала, кхалнаха политграмота хьехача цхьайолча кружокашка, моттигашкара гIулакхаш вIалла ца а дувцаш, газеташ тIа араьнна материалаш ешилга мара кхы хIама динзар.

Дуккхача партийни организацешка гучадаьлар организационни кхоачамбоацараш а. Цхьаболча дешараштa ховш дацар шоаш малагIча кружокашка, школашка дешаш хургба, шоай пропагандист малав. Дешаш бола дукха нах тетрадаш а доацаш баьхкар занятешка. Цхьайола кружокаш воча помещенешка деша дезаш хилар. Дешараш готта багIаш моттигаш я. Пропагандисташ тIа ца бахкарах занятеш ца хулаш йиса моттигаш а хиннай.

— Парте шийна хьалхашка декхар оттаду, — йоах КПСС Программа тIа, — Iилман коммунизма кхетамца берригa нах хьалкхебелга, дунен дегIаахар мишта лел а цун перспективаш миштай а кIоаргга кхетадеш, мехка чухь а деррига дунен тIа а лела гIулакхаш нийса кхетадеш къахьегамхой хургболаш, шоай са а кхувш коммунистически вахар хьалдеш уж хургболаш. Из декхар кхоачашдара тIадерзадаь хила деза наха идейни воздействи яра низ бола средство а хинна дIаэтта дола политически дешар. Политически дешара сетера хьалхарча занятешта кIоаргга анализ е, политически дешар вIаштIехьдаккхарцара а цун чулоацамцара а кхоачамбоацараш дIадаха, идейно-теоретически боарам лакха болаш, дешаш барий практически декхаращца айхха бувзам болаш занятеш чакхъювлга Iалащде декхарийла я горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни организацеш.

Чулоацам кIоарга болаш

Ачхой-Мартана района СаьмуIашкарча ялаташ дIайиддеча пункте вIашагIъеллача КПСС истори Iомадеча кружоке кердача дешара шера хьалхара заняти йир пропагандиста — пункта директора Сечин Григорий Афанасьевича 1-ча октябре.

Занятей аргIан тема ше дIайолаялехьа Григорий Афанасьевича лоацца бийцар кружоке дакъа лоацараштa соахкара дешара шу чакхдоалаш тIеххьара бийцача парте исторе XI-ча керта чулоацам.

— Вай аргIан тема исторе XII-гIа корта ба. Вай тахан къоастадергдола дешаш да: дунен экономически кризис, мехка массанахьа коллективизацияреи класс хургйоацаш кулачество дIаяккхареи хьакъехьара парте никъ, парте XVI-гIа съезд, — аьнна массехказа хьалхадаьккхар пропагандиста, ладувгIарий дIаязде кхувргдолаш.

Дунен экономически кризис ювцаш нов. Сечина къаьстта теркам тIабахийтар ший низагеи хана йIоахалгеи диллача из санна яр кхы хиланза йола кризис из хилар. Дика доашхаш дIадовзийтар кризис хьахилара бахьанаши цох капиталистически мехкашта мел зе хилари. Цо белгалдаьккхар капиталистически строй йохкаенна хилар кризисо хьахьекхалга.

Дика кхетабеш, моттигера масалаш доаладеш дийцар цо мехка массанахьа коллективизаци яра, класс хургйоацаш кулачество дIаяккхара парте лаьцача наькъах.

— Цхьабараша харцахьа кхетабу класс хургйоацаш кулачество дIаяккхара парте лаьца никъ. Кулакий боахам хьабаккхари уж СибарегIа ахийтари лоархI цар цу хьакъехьа керттердар. Из нийса дац. Парте цу хьакъехьа дага лаьца керттердар кулакашта а шоай боахам алсамбаьккха кулакий боарамга кхоачабе гIертараштa а никъ бехкилга дар. Оттабир ший доалахьа лелабе йиш йолча боахама боарам. Шоай овла а тIехь дIадаьхар кулакашта аьттув хургбола хьалаш. Иштта кхетаде деза из дош, — йоах Григорий Афанасьевича.

Материал йовзаши кийчо дика яьи ше хилар хьахьекхар цо кхыдола дешаш дувцаш а.

Чулоацам кIоаргга болаши ладувгIараш дика дIакхетабеши дIайихьар ший хьалхара заняти пропагандиста балха опыт йолча нов. Сечина.

Т. ТЕБОЕВ.

Валови продукци арахецара итт бетта план 25-ча сентябре кхоачашъяьй нефтемаслозавода 40-гIча установка коллективо. Лаккхара овсарле йолаш къахьегар бахьан долаш бархI бетта 297 эзар сома паччахьалкхенна рузкъа кходаьд цо.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна 3700 тонн планал совгIа продукци арахеца дош деннад коллективо.

Д. АМАРОВ.

Сурта тIа: 40-гIча установка цехком вола оператор нов. Н. Низовский шоаш бе безача балхах къамаьл деш воалл ший сменаца.

И. Плиева сурт.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 4 октябрь, 1962 ш.

Эзараш коммунисташи парте боацараши партийни дешара хьалхарча занятешка баьхкар 1 октябре. Укх шера 42 эзар гаргга саг хургва занятешка дешаш. Езача хана дIадолалу партийни дешара шу, хIана аьлча КПСС XXII исторически съезд хинна шу дузаш латта ха я ер. ЧIоагIа къахьийгад партийни организацеша партийни дешара керда шу дика дIадоладара. Тахан оаха укх оагIон тIа дувц мишта дIайолаенна хьалхара занятеш.

ЛЕРТТIА ВIАШТIЕХЬДАККХА ПАРТИЙНИ ДЕШАР

Массайолча моттигашка санна, 1-ча октябре дIадоладир партийни дешара керда шу Первомайски районе.

Шоай пропагандисташка ладувгIа тайп-тайпарча кружокашка гулбелар цу сарахьа юртбоахама къахьегамхой, болхлой, гIулакххера нах. Цхьабакъда, хьалхарча занятеша хьахьекхар партийни дешара керда шу шерра дIадоладара болх районе дика вIаштIехьбаьккха ца хинналга.

Пхи саг мара ванзар районни больнице болх беш йолча пропагандиста нов. Овчинникова кулгалдеча семинарски группе. Царех а цаI мара вацар тема дIаязъе каьхат, къоалам болаш. Пропагандист нов. Овчинников ше а дика кийчвеннавацар занятега. КIоаргга йоашха а йоашхаш, моттигерча вахарца бувзам а болаш ювцанзар цо тема, цудухьа ладувгIараша цхьаккха хаттар а данзар пропагандистага. Цул совгIа, нов. Овчинников дика кхетадеш вацар семинарски заняти мишта хила еза.

Семинарски группа укх шера мара вIашагIъеллаяц оаха, йоахар нов. Овчинникова, цудухьа деррига а гIулакхаш довзац тхона.

Цу гIулакхага хьалххехьа хьажа а хьежа ханнахьа пропагандисташта эшшаш дола новкъостал де дезаш хиннадар парте райкома болхлоша.

Ледара чакхъьялар Орджоникидзе цIерахча колхоза шурийтоварни фермерча кхалнаха лаьрхIа йолча кружока заняти а. Пропагандист Долакова а, хIаьта ладувгIараш а ханнахьа гулбаланзар. Нов. Долаковас духхьал газета тIара статья ешар мара кхы хIама динзар, ладувгIараша тема дикагIа кхетаергйолаш заняти чакхъяккхара.

Сайрийна 6 сахьат даьлча дIайолаяла езаш яр Ленина цIерахча колхозе конкретни экономика кружока хьалхара заняти. Дукха ваьгIар пропагандист нов. Умаров (колхоза партийни организаце секретарь а из ва) кружоке ладувгIараш гулбаларга хьежаш. Цхьабакъда, юххера вIашагIккхийттараш а пхи-ялх саг мара вацар.

— Тахан заняти е вIаштIехьдаргдац вай, — аьлар нов. Умарова, — нах кIезига ба.

Бакъда, нов. Умаров ше а вацар занятега кийчвенна. Язъяь е план а е конспект а яцар, хIаьта хургйолча заняте тема а дика йовзаш вацар.

Иштта ледара дIадоладир партийни дешара керда шу Первомайски районе дукхагIа йолча моттигашка. Тайп-тайпара кхоачамбоацараш дар хIара кружоке. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдац. Хьалхарча занятешка гучадаьнна кхоачамбоацараш сихха дIа а даьха политически дешара ерригача кружокашкара болх кхетамца вIаштIехьбаккха беза. Цу гIулакха ерригa торонаш йолаш я районе.

Берригача къахьегамхошта коммунистически кхетам балара болх геттара чIоагIа лоархIаме болга белгалдаьккхад КПСС кердача программа тIа. Цудухьа парте райкоми района ерригa партийни организацеши декхарийла я, ерригача формаех бизза пайда а эцаш партийни дешара болх лакхача боарамца лелабе.

А. АБУКАРОВ.

№ 19—20 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара хетаяь я дукха ха йоацаш арадаьннача КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела № 19—20 йолча «Агитатора блокнота» тIа кепа теха «Массанахьа а коталонаш йоахача машареи социализмаи идеяй цIей» яха исторически Iилмай кандидата н. Хренова статья.

Блокнота тIа кепа теха я «КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IV-ча пленума решенешта — керттера терко» аьнна язъяь редакционни статья.

«Агитатора — дына духьалара тема» яхача рубрикана кIал язъяьй «Космоси дыи» яха А. Штефана статья.

Иштта язъяьй «Н. Г. Заглaдайхи, И. Леоновахи дувц агитатора» яха Н. Кронина статьяи «Болхлочун сийле» яха В. Починкина статьяи.

«Хьалха латтарашкара Iомале» яха раздел ювц «Чагаев Имрана звенос» яхача корреспонденце тIа.

«Массово-политически балха опытацара» яхача разделе Наурски колхозно-совхозни управленерча КПСС обкома парторга В. Пожидаева язъяьй «Массово-политически болх— кердача хьалашка» яха статья, парте Ленински райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе В. Пискунова бувц хьалха латта опыт йоаржаеча штате йоацача кабинета болх.

«Хьа записной книжка тIа, агитатор» яхача разделе язъяьй республике къахьегама овсарле лакхъяра резерваех йола дукха материалаш, «Бензина тIадам» аьнна корта а болаш йола цифраши факташи.

Агитатора долча новкъостала блокнота тIа цу тайппара белгалъяьй 1962 шера октябрь бетта беседаш яра эша темаши литературеи, стихаш-лозунгаш, хьаькъалера дешаш, сийленах дола кицаш.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

☆ ☆

Цхьан партийни организаце

(НАЬСАРЕН РАЙОНЕРА МЕЛЬЗАВОД).

Заняти дIайолаяла ах сахьат эшаш цIаьхка а шоллагIча шера КПСС истори Iомадеш йолча кружоке хургйолча хьалхарча заняте балха планага хьежар пропагандист Боров Зоврбика Мурад. Занятега ше дика кийчвенна воллашехьа а, фу хургдол-хьогI яхаш, кIезиг-дукха воагаш вар пропагандист.

Сайрийна диъ сахьат даьлча берригаш а кружоке дешаргдараш гулбелар. Списках ялхайтта саг мара воацача метте, ткъеста саг вар заняте венар. Парте боацарех а виъ саг ва цу кружоке деша ловш.

Нов. Борова шоашта хьалхашка латтача декхарех дIакхетабир деша ухаргбараш, дIахора занятеш маца а мича а хургья дIахайтар. Керда материал Iомаярца цхьана хьалхагIа Iомадаьр юхакердадаха, шаьрде дезилга а белгалдаьккхар.

Занятешка Iомаеш йола материал цу хана вай республике хиннача гIулакхашца айхха бувзам болаш Iомае еза, аьлар пропагандиста. Масала, мехка коллективизаци яь ха ювцача хана белгалдаккха деза Нохч-ГIалгIай республике из гIулакх малагIча хьале лелар, иштта кхыдараш а.

Из юххьанцара къамаьл чакхдаьнначул тIехьагIа кружока старосталла хержар нов. Мальсагов. Ший де дезача хIамаех староста дIакхетавир пропагандиста.

Заняте шоллагIа сахьат программа 13-ча темана, е КПСС исторе 12-ча керта хетадир. 4 сахьата лаьрхIа йола цу тема учебни план дешараштa дIайовзийтар нов. Борова.

Пропагандиста дика кхетабеш дIадийцар КПСС исторе 12-ча керта хьалхара ши дош: 1) Капиталистически дунен чура экономически кризис. ТIагIертта социализм хьалъеча юкъагIа СССР дунен халкъашта юкъера хьал. 2) Берригача юрта боахама чакхйоалаш коллективизаци елга. Кулакий класс цIенъяь дIаяккхарга довлар.

Дешаш бараша даьча хаттараштa уж дика дIа а кхетабеш нийса жоп делар бокъонца занятена кийчвенача пропагандиста.

Заняти чакхйоаллаш пропагандиста дIакхайкайир хьатIайоагIача занятена дика кийчбалара дешаш бараштa деша могадеш дола литература.

* * *

Вайнаьха кхалнаха политграмота хьехача кружоке заняти йир пропагандиста Л. С. Левицкаяс (мельзавода керттерча инженера).

Белгалдаккха деза цу кружоке заняти во вIаштIехьъяьккха хилар. Завода цIеча уголоке хилар заняти. Цига кхыметтел наха Iоховша гIандаш а Iалашдаьдацар. Деша баьхкача цхьаболча кхалнаьха уралатта бийзар. Пропагандист ше а во кийчъеннаяр занятега. Юххьанцара къамаьл даь а староста херджа а яьнначул тIехьагIа заняте тема хьакхайкайир пропагандиста: «Коммунизм — дерригача адамий сийрда кхоане».

Ала деза, из тема хала йолга. Массане кхета а ергйолаш, ладувгIарий дегашка а кхоачаргйолаш беседа яра меттел, газет Iо а дешаш цунах къамаьлаш деш шозза дукхагIа ха йоайир нов. Левицкаяс. Тема чулоацам предприяте вахарца, план кхоачашъярца бувзанзар пропагандиста, цо вIалла а белгалдаккханзар дешаш болча кхалнаха — завода къахьегамхошта, шоаш хьаьнала, хьинаре хьегача къица, ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъярца из адамий сийрда кхоане цар а гаргайоалаеш хилар.

Т. АХМАТХАНОВА.

„Парте шийна хьалхашка декхар оттаду берригa нах Iилман коммунизма уйланца хьалкхебе, дунен дегIаахара лелами перспективаши къахьегамхоша кIоаргга кхетаяра, мехка чухьара а дунен халкъашта юкъера а событеш цар нийса кхетаяра, са а кхеташ вахар коммунистически хьалдеш уж хилийтара тIа а кхувш".

КПСС ПРОГРАММА ТIАРА

Дешараша хьинаре дакъа лоацаш

Политически дешара дIадахашу чакхдоалашехьа а Сунженски района XX партсъезда цIерахча колхоза парткома белгалдаьхар кердача дешара шера берригa коммунисташ а парте боаца активисташ а политически дешара юкъеозара, марксизма-ленинизма теори Iомаелга хIаране производственни болх тоабара новкъостал хургдолча тайпара вIаштIехьдаккхара де дезараш.

Дешара форма къоастаеш коммунисташца беседаш еча хана керттера уйла тIаяхийтар юрта боахама конкретни экономика Iомаяра. Идеологическии организационнии болх практикаца, колхоза вахарца бувзара эггара пайданагIа йола форма я из. Кердача дешара шера укхаза вIашагIъеллай семинарски группа, юрта боахама конкретни экономика Iомаеш йола кхоъ юххьанцара школа, парте истори Iомаду кружок. БIаь паргга колхозхочо — коммунисташеи парте боацарашеи дIадоладаьд цига шоай дешар.

Сайрийна ворхI сахьат даьлча вIашагIкхийттабар юрта боахама конкретни экономика Iомаеча семинарски группе дешаргдараш. Царца бар фермай заведующеш Сенчинов, Лагачев, Квaскова, кхашкарча бригадай бригадираш Зацепин, Чернов, ветеринарни фельдшер Нагорный, колхозни производства бригадайи участкайи кулгалхой.

Пропагандист волча керттерча ветеринарни лора Николай Андреевич Поршнева предложени а енна старосталла херджар Шеховцова. Занятеш бетта шозза е оттадир.

Хьалхара заняти «Социалистически юрта боахами коммунизма материально-технически база хьалъяра бола цун лоархIами» яхача темах хилар. Пропагандиста цIендаь дийцар юрта боахам сихха тоабара даькъе партеи правительстваи чакхдоаха гIулакхаш, КПСС ЦК сентябрьскии мартовскии Пленумаш Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар, МТС-аш эргаяхар мел пайдана хIама дар.

— Хьаэцаргья вай воай колхоз, — йоах пропагандиста. — ХьалхагIа вай МТС-ах тийша дар, хIаьта хIанз вайга воай доалахьа дукха тракторaш, комбайнаш, автомобилаш я. Цунах торо хул техниках дикагIа пайда эца, колхозага юхебус МТС даьча балхех телаш хинна мах. Юрта боахам, къаьстта а хьайбай боахам, дIахо а дегIабоалабара чIоагIа новкъостал хилар паччахьалкхенга йохкача продукце маьхаш лакхдарах.

Казахстанеи СибарегIеи керда аха а аьха дIайийна миллионаш гектараш лаьтташ, территориальни производственни управленеш яхкарца юрта боахама доал делга тоадалар дувц дIахо пропагандиста.

— ХьалхагIа, — йоах нов. Поршнева, — вай кIезига йоакхо йора хьайбай боахама. 600—700 килограмм мара шура лацар Iатто. Шортта хургдолаш Iалашдацар доакъар. 1953-ча шера хьайбашта луча доакъарийца вIалла а яцар хьажкIаш. Баьцах тийша дар долла хIама а. ХIанз из гIулакх овлан тIара хувцаденнад. Укх шера ялата лаьрхIа 1000 гектар силосаи сийнача доакъара лаьрхIа 3000 гектар гаргтеи хьажкIаш дIайийнай. Шера 2500 а 3000 а килограмм шура лу Iатто. Нагахьа санна 1955-ча шера колхоза 1000 бежан мара хиннадеце, хIанз уж 2500 бежан хинна а Iац. 5500 хьакха я. 11000 тонн силос дIаеллай — лоадама хIама ца эшаш, 1961-ча шера еллар миссел кхоъ хул из.

Кхашкарча къахьегамхой балхах хиннараш а дувц пропагандиста. 1962-ча шера геттара дика хьийкъад ка бола ялат, гектара тIара 27 центнер яьннай. А. Чернов керте латтача полеводчески бригада 779 гектарах хIаране тIара 31,7 центнер ка бола ялат даьккхар.

ЧIоагIа уйла тIаяха ладувгIшоай пропагандистага семинарски группа членаша. Юрта боахама продукташ алсамъяхара царга дIадодар чухнахьа даккхара де дезараш дувц цо. Укх шера совнагIа 500 гектара тIа мукх дIабуврrба, цунах торо хургья 1963-ча шера из мукх чуийцачул тIехьагIа цу лаьтта доакъара лаьрхIа шозлагIа хьажкIаш дIае.

Пропагандиста дийцараштa шийгара а дуккха хIамаш тIадийттар колхоза керттерча агронома Трекозова. ЛадувгIарий чIоагIа безам тIабодаш, царна дега тIа дувшаш хилар уж къамаьлаш. ТIаккха хаттараш доладелар:

Сомийи комсийи бешамаш совъяхара фу де лаьрхIад колхозе? Кхашкарча балхашта дIахо а механизаци яра фу де деза? Специализированни колхоз йича бакъахьа яцар-хьогI вай колхозах? Маца чакхдаргда колхоза ерригача фермашта механизаци елга?

Дерригача хаттараштa дика дIа а кхетабеш жоп делар. Заняти дика чакхъяьлар. Цхьабакъда, юрта боахама продукци алсамъялар хьахьокхаш йола диаграммаш пропагандиста кийчъяь хиннаяларе, мехкарча юрта боахама къахьегамхой гIулакхаш шоай колхоза гIулакхашца дукхагIа дувзаш яьяларе кхы а дикагIа хургьяр из.

Н. ШИПУЛИН,
КПСС обкома инструктор.

Сихбенна гурахьа дув ялат дIадувш боахк Грозненски района «Староюртовский» совхоза механизатораш. Къаьстта дика болх бу трактериста Батаев Хьусена агрегато. Кхо сеялка тIехьа тессача цун тракторо сменах 35—40 гектара тIа ялат дIадув. Из хул планал 15—20 гектар дукхагIа.

Сурта тIа: (ардехьара аьттехьа) сеяльщикаш Т. Саидов, М. Басаев, тракторист Х. Батаев, сеяльщик Э. Усманов шоай смена чакхъяьнначул тIехьагIа цIабоагIаш ба.

В. Юнцевича сурт.

ТОЛАМИЙ НОВКЪА

Парте XXII-ча съезда исторически решенешеи КПСС ЦК мартовски Пленумои дегаш ураоттадаь бола Шелковской района Ленина цIерахча юртбоахама артелера колхозхой хьинар совдаьккха къахьегаш ба халкъа эша юртбоахама продукташ шортта хилийтар духьа.

Колхоза правленеи партийни организацеи цхьана оттаяь, хьайбай продукташ дукхагIа яхара а паччахьалкхенга йохкара а план йийцар гуччахьарча партийни собране. Цига лаьрхIар 1962 шера планал совгIа эзараш центнераш дулхеи шурийи яха.

Мишта кхоачашъю из тха план?

23 август тIакхачалехьа кхоачашъяьй колхозо шера йола паччахьалкхенга шура йохкара план, хIаьта ер шу чакхдалалехьа планал совгIа 1880 центнер шура йохка аьнна тIаийца хинна декхараш кхоачашде торо а я. Мишта хиннай селлара дукха шура яккха торо? Хиннай, колхозхой къахьегама хьинар лакхдалар бахьан долаш.

Ала тарлу, хьинар лакхдалар кхоачамбац, кхы а материальни база хила еза. Из нийса да. Материальни база тха хьалхагIа а йолаш яр — доахан чудоахкаду башха-дика моттигаш, цонаш, даьгIенаш, кхаш, хIанз долаш дола доахан. Цхьабакъда, биззача безамца къахьегацар наха. Аргда вай, масала, дийлха догIа чакх а дувлаш, тхов беха латтар отар, хIаьта цун бала болаш цхьаккха а вацар. Иштта мара тхоай балха гIайгIа еш тхо ца хилча, балха юкъе оаха мишта кхухьаргъяр толашагIа йола методаш, производстве хьалха латтаращца нийсдала йиш ярий тхога? Яцар. Цудухьа оаха овлангара денз хийца вIаштIехьбаьккхаб хIанз фермера болх. Масала, йол хьакха йолаелар. Лагерашка кхаба доладир доахан. Болх йистебаьначул тIехьагIа дуккха мукъа ха юсар дояркай. Цхьабакъда, цу ханах кхетамца пайда ийбе баьлар уж. Нагахьа санна шоаш тIаийца декхараш дояркаша кхоачаш ца дича, жоп дехар царгара. Цхьабакъда, кхоачамболаш доакъараш ца хилча ала хIама дацар царга, шура дукхагIа хургьяцар.

Цудухьа дояркаша лаьрхIар доакъараш кийчдара балха шоай тIахьожам оттабе а цу балха юкъе шоаш дакъа лаца а. Цу гIулакхо йиш хилийтар сов а доалаш шоллагIча шера тоъал доакъар Iалашде. Тхога хIанз а да соахка хьекха кепа техача аьла бIарчча аргIа. ХIаьта укх шера дикача аьла 120 тонн кийчъяьй оаха, кепа а теха фермана юххе аргIаш а даь дIаоттаяьй. МТФ-ена гаьна йоаццаш кIоагашка 300 тонни лаьттан тIа эл яь 350 тонн совгIей хьажкIий силос еллай. Цул совгIа, фермана гонахьарча участке 12 гектара тIа хьалкхеяьй шекара свекла. Доакъараш Iалашдаь даьннад ала йиш йолаш да тхо тешшаме. ХIанз хьайбашта Iа даккха помещенеш кийчъяь доалаш латт тхо.

Цхьабакъда, хIанз а кхоачаш хиланза балхаш да. Масала, даьгIенаш лоархIаш дукха лаьтта да тха фермана юхе, хIаьта ахка чакхдоалаш цу тIара буц йокъа а лийя дадийс уж. Оаха лаьрхIад бIаьстан юхье, май бетта цига хьажкIаш дIа а йийна, август бетта, доакъараш кхоачаделча уж моша йолча хана доаханна тела. Из кхоачашдулургдолаш декхар да.

Доккхий къахьегама толамаш даьха дуккха дика дояркаш ба тха К. Кулешева, Т. Труханова, К. Абдуллаева, кхыбараш.

Хьайбай продуктивность лакхъярца дукхагIа хул артела доход а. Цо торо хулийт капиталовложенеш боахама дукхагIа эшшача дIаяхийта.

Дикка лохбаьб продукци яккхарга дIабода мах. Масала, соахкарчул 29 процент дукхагIа лохбеннаб шура яккхарга бода мах.

Тха юртбоахама артела къахьегамхоша дош деннад укх шера планах 2200 центнер дулх даккха лаьрхIача метте 3256 центнер даккха, аьнна. Из декхар толаме кхоачашдара колхоза правленеи партийни организацеи лаьрхIад дIахо лоаман даьгIенашка доахан дукхагIа кхабара къаьстта чIоагIагIа уйла тIаяхийта.

Укх шера баьстан юхье Советски районе яжа ахийтар 1960—1961 шерашка яь 158 бугIилг. Уж йоажаелга тIадиллар воккхагIа волча бежа Iунна Гайталиев Iаьлийна. Цул тIехьагIа кхо бутт баьлча довзаргдоацача доалаш тоаделар уж доахан.

— ХIанзале а 20 тонн дулха тIакхийттай бугIилгашта, — аьнна хоам бир нов. Гайталиева.

Шаьрача районий даьгIенашка селлара дукха тIакхетаргдацар дулх. Лоаман даьгIенашка санна дажа дика моттигаш яц доаханна. Оаха лаьрхIад хIарайяр 300 килограммага кхоачаш йола тоаенна бугIилгаш дулха дIачуяла, хIаьта юхейисараш Iа даккха лоам йита. Цул совгIа, тха безам ба цига укх шера кхы а 150—160 Iаса а бIаьстан юхье 180 Iаса а хьалдига.

Йоачан этта болх хуле а аьнна, цига дарегIарча маьхах хьалдергдолаш отараш да, кийчдергдолаш доакъараш да. Советски районе хьалийгай тIехьа селкаш а йолаш йола ши трактор, говраща текхаду йолхьингаш, хьакха йолаяьй йол. Доахан хи тIа кхувла наькъаш, Iай а тIехьа накъадаргдолаш тоадеш латт.

Уж долла хIамаш чакхдахара дукха къахьега а рузкъа доаде а деза, цхьабакъда, халонех къахкаш саг вац колхозе. Цига дIадахийтар шолхленца юхаметтаоттаргдолга хIанзале а гуш да. Лоаман даьгIенаш дарегIарча дулха ганз я. Лоаман даьгIенех пайда дукхагIа эцаргба оаха хьайбай боахам дегIабоалабара духьа.

С. МАЛЫХИН,

Шелковской района Ленина цIерахча колхоза председатель.

ЧАНИЕВА ЛИДА
1963 шера чотах болх беш я

ГIалгIай йоIа Чаниева Лидас Первомайски районе Ленина цIерахча колхозе дояркалла болх бу диъ шу даьннад. Укх шера духхьашха бахка 14 етт лелабу доярка. ХIара Iатто мел шура лу а ховш шоаш леладу доахан дIа а денна эсалагIа йола группа хьаэца кхераш бар дояркаш. Царгара хьайоаккха шура кIезигагIа хургйолгеи, ший алапий кIезиглургдолгеи ховше а Чаниева Лидас лаьрхIар из группа хьаэца.

Колхоза правленегара цо дийхар къаьнара группа дIа а ийца из группа шийга хьаялар. Цо дийхар правлене кхоачашдир.

Хьайбашта кхоачамболлаш доакъар а дацар. БIаьстанга даллалца хьайбашта доакъара кхоачамбара денни-буси бежана йоагIа рацион кIезигьяьяр.

Ден а бус а шурий-товарни ферме яр Лида. КIалхьарцар кIаьдагIеи декъагIеи хилийтара, дIадилла доакъар юхе ца дусаш хьайбашка дайитара чIоагIа хьежаш яр из. ЗIамига бер санна боча лелабора цо хIара етт. Февраль бетта дахка доладелар доахан. Бе беза болх кхы а дукхагIа хилар. Духхьашха дахкаь бежан детта хала дар. Лидас дукха ца говш кара Iомадир уж. Цхьан дийнахьа массехказа шамара массаж йора цо. Балхара ше мел вар цIавахача бийса тIехьа яххалца шурий ферме хулар Лида.

ЧIоагIа терко еш цо къахьегарах тIехдика Iангара даьхар доахан. Масса дола Iаса а дика Iангара даьккхар Лидас. Шура яккхара шера план ворхI бетта кхоачаш а яь 1963 шера чотах болх беш я из.

Цкъа тхоца ше къамаьл деча хана Лидас аьлар: «Партеи правительстваи йоккха терко ю юртбоахама къахьегамхой. — Аз беттача бийтта Iаттагара шера планах хIаранегара 800 килограмм шура яккха езача 1100 килограмм шура а йоаккхаш шера план ворхI бетта кхоачашъяьй, — Шу йистедалалехьа хIара Iаттагара 900 килограмм кхы а шура яккха лаьрхIад аз».

М. ЭСТОЕВ,

Первомайски района радиовещане редактор.

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЕРАШТА СОВГIАТАШ ДЕННАД

Дика ха эттай укх деношка Наьсарен районе. ДIайха латт денош. Дика хьийкъа хьажкIаш чуэцара а уж паччахьалкхенна дIаялара а яхье баьннаб юртбоахама къахьегамхой. Цунца белгалдаккха гIерт уж тIакхоачаш латта деза цIей — Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизар.

Денгара денга дукхагIа хулаш латт хьажкIаш чуэцаш шоашкара дика къахьегам хьокхараш. Къаьстта доккхий толамаш доах «Назрановский» совхоза Сурхотlарча отделене комбайнера Паланкоев Исранла. Ше болх беча «ККХ-3» яхача комбайнаца денна 6 гектар хьажкIаш хьекхай цо. Кхетамца ший болх вIаштIехьбаьккхача механизатора, укх тIеххьарча деношка 11 гектарага кхоачаяьй ший дийнахьара норма.

Иштта хьажкIаш чуэцаш дика толам боаккхаш хьавоагIа «Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертерча отделенера комбайнер Муцольгов Бембулат. Балха араваьлча денз юккъера лаьрхIача денна 8 гектар хьажкIаш хьекхай цо.

ХьажкIаш чуэцаш доккхий толамаш даха социалистически яхье баьннарашта юкъе хьалхара моттигаш яхарах Паланкоев Исраилан Муцольгов Бембулатан юртбоахама продукташ яхарах кийчъярах министерства Сийлен грамоташи совгIата кулгах доахкаду сахьаташи деннад.

О. БУЗУРТАНОВ.

Вай корреспондент

Дош, оалаш махиллара, хьада даьннад. Цу дешага хьожаш бутт гаргга ха яьккхача комиссе ший выводаш хьаеннай. Уж нийса выводаш яр. Обкома бюрос решени тIаийцай. Из а нийса решени яр. Бехкебараштa чIоагIа наказани яьй. Бехкбоацаш хьувзабаьраш бехказа баьхаб. Хиннача хIамай принципиальни партийни мах баьб.

Сихха кхоачашъе езача редакце заданех самолетаца со Грозне хьалкхаьчача шоллагIча дийнахьа хилар из. ТIаккха хIаьта, юха цIа а ваха, де доаггIар а даь дош къаьстад, кхы цунах-м язде а эший-хьогI, аьнна, редакцега дIаалар мара хIама дацар дусаш.

ХIаьта а язде деза. Ак, ше санна дар кхы ца хиннача цу гIулакха бакъвар малагIа ва, харцвар малагIа ва дац язде дезар. Из-м иштта а къаьста даьннад. Гой шоана, нийсхон гIулакх котдаьлар, аьнна, из дац язде дезар. Из-м вай мехка кхыча бесса хила йиш а мича яр.

Аз хьох яздергда, Хункаев Махьмад, — соца цхьа болх бола са воша, вай, советски корреспондент, беркат хьадоалачеи халачеи хьа балхах яздергда.

Бийсан сигале ма хоза хулкха Нохчий мехка. Iаьржа, бархата. Седкъий доккхий къаьга. Бутт, дото марс санна, лоамашта IотIаоллабенна улл.

МоллагIа йодаш йола машин а нийсъяь, цун кузове ча тIа гарахьа а ваьнна, сигала хьал а хьежаш уллар Махьмад, вIалла дага а доацаш цу машина тIа нийсвеннача ха яхача шин нохчочо саббарагIа деча къамаьлага ла а дувгIаш.

Хункаев Махьмад яхаш цхьа корреспондент ва, йоахар цар. ФуннагIа де а низ кхоачача Бакриевах а кхера а ца луш, цо газета тIа яздаьд паччахьалкхенах вакхаш а нахага чIоагIа бала бахьаш а саг из хилар. ХIаьта хIанз Бакриев лаьца чу а веллав.

Наькъахоша кхы а дувцар, веннача Хункаев Закречун пхе воIах цаI хила мег из, яхаш. Граждански тIема хана белогвардейцех лийтача а, тIаккха Нохчече эггара хьалха райздрава заведующи хиннача а. Шатое эггара хьалхара больница хьалъяьча а Закречун. Цун воI-м хила а воагIа иштта денал долаш.

ХIаьта Махьмада дагадехар «Ачхой-Мартанера вельможа» яха фельетон араяьннача шоллагIча дийнахьа наIарга а вена Бакриева шийга аьнна:

— Аз укх Нохчий мехкара аракхоссаргда хьо, бIижа кIорига. Iодода Фартанг дIакъовллал ахча да хьона сога, хIаьта цо еррига хьа редакци а Iохьоргья....

Седкъашка хьал а хьежаш, цо доккхал а деш ладувгIар ший професе а ший а сий деш боккхийча наха деча къамаьлашка.

Цунна геттара чIоагIа ловра царга ала:

— Со ва из Хункаев. Со ва из Бакриева човхамех кхера ца веннар. ХIана аьлча согахьа дар вай вахара бакъдар, вай парте бакъдар...

Цхьабакъда, цо цхьаккха хIама а ала-м аланзар. Цо ладувгIар, цунна дагаухар.

Мала вар Бакриев. Из вар «теIа воаллаш» гIулакхера саг. Райпо председатель. 830 сом алапех (къаьнарча ахчанца) ялх цIа дола боккха гIирс бир, кхоъ «Волга» ийцар. Цкъа цхьа че яьча метте итт туман каьхаташ цIен-юкъе Iо а кхайса, цар тIа халха вийлар. Цхьанна хIамах а эхь доаца комбинатор. КъайлагIара миллионер а. Шийх кхерачарга боккха бала бахьар а вар из.

Ший системе 24 гаргара саг сельпо председателалла вахийтар цо. Ший хьаштдар дора.

Вешта из-м меттахьа тохаш йолча ший фельетона тIа Хункаева дийцадар. Шу даьккхар тохкам беш. БIехал санна хьувзар Бакриев, цхьаккха а дитанзар ца деш: нах оттабелга, кхаъ лулга, меткIаьле, провокацеш. Кхыметтел Махьмад волча а хилар цо юкъе бахкийта нах:

— Юхавала. Хьай фоарт кагьяйтаргья Iа. Хьай наьнах къахийте мукъах саца...

Бакъда, Махьмад юхавоалаш вацар. Йиш яцар юхавала хIанзалехьа а гIад а баха, нахага футтаре ювцар цхьабараша:

— ХIама хиланзар газетачох а, Бакриев низ болашагIа ва.

ХIаьта хIанз-м алхха Бакриева духьал хинна ца Iеш, цо хьаллоаттабеча бIехача наха духьал а бар къонача коммуниста лоаттабу къовсам. Обкоме, прокуратуре, Москве вахар из. ДIачакхдаьккхар гIулакх. Бакриевга а цун компанега а шоашта доаггIар дIакхаьчар. Цар га доахаш, уж хьаллоацаш хиннараш а балхаш тIара дIабаьхар.

Дог гIаддуташ парте обкоме къамаьлаш хинначул тIехьагIа цигара цIавоагIаш ва Махьмад. Принципиальни а чIоагIа а хиларах баркал аьлар цунна. ТIаккха секретара аьлар:

— Сона хетаргахьа «Грозненский рабочий» яхача газете хьо балха хьатIава веза ха хьакхаьчай, Махьмад. Дукха ха я хьо дIачувига редактора зоахалол дувца. Районни газетал тIехваьннав хьо хIанз...

ХIаьта хIанз, цигара юха цIавоагIаш боккхийча наьха къамаьлашка ла а дувгIаш, сов чIоагIа гIоздаларах эккха санна детталу цун дог. Цун районни газет низ кхоачаш хиларах, нийсача гIулакха оагIув хьаллоацаш а котало яьккха даллалца юхадаргдоацаш а из хиларах тийшаб-кха хIаьта нах.

Из долла хIама эггара хьалха цо хIанз наьнага дIадувцаргда. Из, Хункаева Белита, ерригача республикана а йовзаш я. 1937-ча шера харц меттах мар лаьцача хана пхи бер а кара долаш йисар из. ЗIамагIчун — цхьа шу, доккхагIчун — итт шу. Дийнахьа фабрике тха къаждеш яр Белита; бийсана телеграммаш дIа-хьа кхухьар, кхыча балхашта а ха нийсйора. ХIаьта къонгашка фуннагIа даь а дешийта гIертар. Массанега а дешийтар, массанех а нах бир. Уж пхиъэ а бокъонца бола коммунисташ ба. ВоккхагIвар — Тута — хIанз кирпишкий завода директора заместитель ва. Яхьья торгови болхло ва. Ахьяд тхьовра цхьан хана ший дас хьалъяьча Советски районни больница керттера лор ва. Ахьмад «Грознефтеразведка» инженер ва. ХIаьта зIамагIча воIагара Махьмадагара дар эггара сатем боацашагIа дола гIулакх да.

Комсомольски болхло, лектор-пропагандист, тIаккха корреспондент, ше болх дIаболабаьча эггара хьалхарча деношка денз ший берригача низаца духьал ваьлар из Iадатий воча гIулакхашта, ший халкъа даха а болх бе а новкъарленаш еш долча дIаяхача замах юхедисаьча баьдеча, ийрчача гIулакхашта. БIехалаш санна цунна тIехьа а текхаш, эгIазалца чопаш беш моттигаш а кIезига хиннаяц, шира Iаьдалаш леладераши хьаллоаттадераши из кхераве гIийртаб. Цхьабакъда, денгара денга дукхагIа хулар цун доттагIий.

Сатем байнна цун сагото еш хела бийса йихьай нанас. Командировке ваха ше Махьмад накъа воаккхача хана елхар из, хIаьта воI из тее гIертар. ТIаккха нанас оалар:

— Къонгаш накъа боахача хана ноаной-м массаза а хул белхаш. Цхьабакъда, котало а яьккха къонгаш цIабаьхкача, курал а йолаш бела а хов царна.

...Сийрда седкъий а баьддийрзар цунна ший цIен наIарга ше кхаьчача: Йийла наIараш, сатем байна гIараш, кIай кхоллараш дувхаш хьувза нах, кислорода гIайбаш.

НаIIарга воша кхийтар цунах.

— Фу даьд нанена?

Ер цIагIа а воацаш, къаьнача Белитана наIарга а баьхка ХункаевгIарга пхьа хьахьийна хиннабар Бакриева вежараша.

Белита дог кIаьд а денна йисаяр. Нана уллача маьгена хьалхашка гора латташ дIайихьар из бийса Махьмада. Ше хьакхийттача хана виIий хьайзача керта тIа гIолла кулг а хьекхаш, цунга елаяла гIертар нана.

Нана йийрзар. Ахьяда ше волча Шатой дIайигар из. Довхошка хье доаггIар дIахьийтар из тIадожаш йолча органаша, пхьа лехаргбоацаш битаб шоаш аьнна подпискаш даьхар царгара. ХIаьта хIанз шоай районера республикански газета ший корреспондент вола Махьмад кхы а чIоагIагIа, кхы а хьинарегIа чуийра дIаяхача замах юхе мел дисача воча гIулакхашца лоаттабеча къовсамах.

Газет дешарий лоткъам тахка лаьрхIа цкъа лакхача лоамашкарча наькъа-такилгах водаш, цкъа лоамий даьгIенашка гу из. ДикагIа болча хьайбаш леладерий опыт ювцаш бIарчча оагIув хиллал материалаш ера цо цигара ший газета. «Грозненский рабочий» тIа вIаштта араийннай даггара цо язъяь статьяш.

ТIеххьара а цIаккха дага ца хинна хIама хилар. Из хIама дар сои Махьмади тхойла довзийтар а.

Района прокурора Хамзаева, кIаьдагIа аьлча а, харцахьара хIамаш леладу, яхаш, корреспондентага хоамаш хула дукха ха яр. ТIаккха редакце Махьмадага дIадахьийтар законах а доацаш прокурора бахьача балех ше ваккхар дехаш совхоза болхлочо Эскаева яздаь письмо. Из духь хьа а лаьца, Махьмада хагучадаьхар шийгарча гIулакхах пайда а эцаш Хамзаева леладаь дуккха зуламаши сий доаца гIулакхаши.

ДIахо, детективни романа тIа санна, сиха хьайзар гIулакхаш. Август бетта 16-ча дийнахьа прокурорага хабар дера:

— Хьох язъяь фельетон а ийца редакце вахав Хункаев, — аьнна.

Сихха цхьа хIама ца дича даргдоацаш дар гIулакх. Цхьабакъда, дергдар малагIа да? МоллагIа даьккха а даккха цхьа бахьан мара-м эшацар. Сий доацча ваккха веза журналист!

Прокурора корадир де хIама. Милицега телефон а теха цо цигара хьадийхар «Хункаева Халисата дош».

— Айя, из Iа дIакъайла-м дукха ха ма йий.

— ДIакъайлар а со ва, хьаделлаpгдар а со ва. Цхьа сахьат хинна мара виц а лора хьона, Iалаьмате сиха ХункаевгIар боахам язбелаш.

Халисата — Махьмада сесага «дош-м» диаь даьннача фуа мах болаш гIулакх дацар. Цхьа шу хьалха, из ларека чу болх беш йолча хана, из ларек йихьаяр. Милици гайна кхаьчаяр, къуй ца лувцаш бисабар, Халисат къушца барта хиннай аьнна баь дегабуам, из дош доацилга а хайна, хIаьтте а дIабаьлар. Цхьабакъда, хIанз-м из дош а накъа даьлар прокурора.

Халисат, хургдолча ший бера хIамилгаш а тегаш, цIагIа ягIар. Доккха ираз дар цар цIенга денар! Пхи шу дар шоайла чIоагIа барта а долаш Халисати Махьмади цхьан даха. Алхха цхьа хIама новкъа даьннадар цар ираза — бер хиннадацар цар. ХIаьта хIанз, ши бутт кхы боаллашехьа а, цо духхьашха бер дергда Махьмада. ХIаьта из кIаьнк хургхилар-м шек а дац! Иштта эхь хеташо иразера елакъажар юхьа тIа а долаш накъа яхар Халисат прокурора бахийтача наха...

Махьмад цIакхаьчача цу сахьате сесаг больнице ца йигача валанзар из. Ханал хьалха бер де хьайзар из...

Август бетта 17-ча денах атта доацаш ди хилар Махьмада вахаре: гIоза а, къахьа а дар из ди. Халисата хIама хилар кхераш сабIарзденна дIадоладелар ди. ТIаккха лораша воI ваьв, аьнна, кхаъ а баьккха, долла хIама а дикаца дIачакхдаргда а аьнна, сатедир цун.

Саррахьа воIа ловца баккха вIашагIкхийтар доттагIий. ХIаьта хьаьший дIакъаьстачул тIехьагIа сесаг йолча больнице ваха хьайзар Махьмад. (КорагIа воI хьахьокха а сахьат дац!). Цу ханна едда енача лоалахочо аьлар:

— Айяхь, Махьмад, хьа хьаьша етташ латт!

Махьмад волчара тIеххьара араваьннар парте райкома член нов. Музаев вар. Цунна етташ хиннаяр из. ВIашагIлийтача метте хьийдда ваха Махьмад дIакхаьчача хана милиционераш цига кIал бар. Цига хиннар бIаргадайнача ткъаьх саго кулгаш а яздаь, цу латарах акт а оттаяь, берригаш а милице дIабахар.

Ше ма кхоаву вена укхаза хьакхаьчар прокурор Хамзаев а. ГIулакх къоастадара меттел, цо приказ делар дов доладаьраш Iалаьмате сиха дIахеца, аьнна, цо укххаза лаца хьовзавир вокхар йийтта Музаеви цунца хьавена хинна корреспонденти. Цхьабакъда, кхыметтел цунна шийна а къаьгга гуча дар из лотабелга сов гIожа вIаштIехьдаьккха хилар. ДIа-хьа къувсаш цхьа юкъ а яьккха, берригаш шо-шоай цIагIа чубахар.

Iурре а денз масса метте телефонаш етта волавелар прокурор:

— ВIалла гунахь доацача наха йийттай корреспондента Хункаева, цхьаннена урс Iеттад, низагIа хьувзае а гIийрта, цул тIехьагIа кита тIа мIарга техаб берах а йолаш йолча кхалсага...

— Мичара, из сий дайна меткIаьле-м сов эгIаз вахарах кхетам чура ваьнна даь хIама дацар. ГIожа дале а, атта нах теш чу тайпарча хIамах. Из дIахезаьчоа эггара хьалха дагадох: шийгара дага а лаьца саго дувца хIама дац из-м! БIоалагIа дакъа хинна а, хила деза из...

ХIаьта из дерригa а цхьаккха дош доацар долга гучадаьначул тIехьагIа, меткIаьле арадаьккхачо аргда:

— Сона-м ишта дийцадацар из.

ШоллагIча дийнахьа из гIулакх хиннача Урус-Мартане вахар «Грозненский рабочий» яхача газета редактора заместитель Авдеев. Цо шийца дIаийхьар Хункаева прокурорах язъяь хинна статья, прокурора дIадийцар цу тIа яздаьр фуд. ХIанз-хIанз статья араярг ма йий, аьнна, Хамзаев кхеравелар, хIаьта картех ловзача хана шоакъ а ена «банканна» тоссача саго санна, «хур хургда, хиннар гургда» аьнна чухийцар цо. ХIа аьнна Авдеев дIаводдашехьа а Хункаев лаца аьнна йолча распоряженена кулг яздир цо.

ВIалла хила йиш я ца меттар хилар. Кхераме зуламхо санна, конвой тIехьа а баьха, милице дIа а вига «лаьца чувеллар» республикански газета корреспондент, коммунист. Редакце телефон тоха бокъо йийхар Махьмада. Мукъа баланзар. Письмо язде каьхати къоалами дийхар. Даланзар.

Цу ийрчача тайпара, бокъо йоацаш прокурора баьча низах редакцега хоам баьраш газета доттагIий бар. ХIаьта а редакци оарцагIа яларах а, обкомера телефонаш еттарах а, Махьмад дика вовзаш бола юртара нах эгIазбахарах а хIама а ца хулаш, пхе дийнахьа лаьца воаллавир из! Парте обкома хьалхара секретарь нов. Трофимов цIа а вена, цо из гIулакх шийга эццалца.

Цу сахьате комисси хержар, цо хIаьтте а болх дIаболабир. Биззача бетта леладир цо из гIулакх. ХIаьта Хамзаев кхы тIа а тийша болх вIашагIбеххкаш вар.

Иштта кхаьчар Хункаев «Известей» редакце. Укхаза а цо дукхагIа дийцар, ше а воацаш дукха дезача ший газета сий дар.

— ХIаьта кIаьнках фу хиннад хьа? — хаьттар аз Махьмада дувцачунга ладийгIа ваьлча. Из сихха маьлхар вахар.

— Со хьа а хецалехьа больнице следователь вахийтавар Хамзаева — сесагагара лоткъам эца. Цун цу сахьате накха лекъабар. Кхы шура мелаяьй бера. КIаьнк цамогаш хиннав. Сехьа ма хийцце а аз городской больнице дIабигар уж. Цхьабакъда, из тIехьа хиннадар. Са кIаьнк велар...

...Iурра со Грозне кхаьчар. ГIулакх дукха тахка дезаш дацар — ишта а гучча дар долла хIама. ВорхI сахьата йIаьхъелар парте обкома бюро. Цхьабакъда, къовсам болаш хIама хиланзар цига. Цига даь къамаьлаш дар эггара вогIача тайпара корреспондентах гIертара политически лоархIамахи цунах шийхи.

Критика тоIаярац рабселькораш кхерабарац тIа а кхувш яь провокаци лаьрхIар обкома бюрос прокурора даьча бIехача гIулакхах Бюрос берригаш раьза а болаш соцам баьб: Хамзаев партера а балхара а дIа а воаккхалва уголовни бехктокхаме а озалва, учетни карточкаш тIа а хьош строги выговораш а йойла балхаш тIара дIа а боахалба Хамзаева даьр шоашта ховшшехьа а дайта бола райкома секретарь Ибрагимови райисполкома председатель Яндербиеви, республика прокурора Бурмистрова выговор йойла.

Бюро дуккханеша дийцар корреспондент Хункаев Махьмад фу саг ва. Массе оагIорахьара сийрдаяьлар сона тIехдикача коммуниста, доккхал дезаш воацача парте гIонча, журналиста Хункаев Махьмада образ. Хьоца Iомалуш хилба хьа коллегаш, Махьмад, хьа хьокхамца дIаховлда царна: хье бакъвале — тIехьашка ца воалаш дIачакхвала. ТIаккха котваргва хьо!

...Ер мугIараш яздаь валла со воаллача хана цхьаннахьа лоама такилгах водаш хургва соца цхьа болх бола са воша собкор Хункаев Махьмад. Из вода аргIанера письмо тахка, сагото кхаьчача сага гIоде, бюрократ гучаваккха, тIавийрзза хьаьнала болх беш воалла къахьегамхо хоаставе.

Никъ даькъала хилба хьа, коллега!

Н. ШТАНЬКО,

«Известия» специальни корреспондент.

Грозный.

(«Известия», 18 сентябрь 1962 ш).

Укх шера дика хьийкъа комсаш кхеяьй Наурски района «Советская Россия» яхача совхозе. Ди тIехьа сихлуш латт комсаш чуэцара балхаш. Аьрдехьарча сурта тIа шоана гу цхьоалагIча отделене агроном Зверкова Валентина (аьрдехьараяр), болхлой Ченцова Мария, Грязева Мария. Волгограда къахьегамхошта дIахьоргйола комсаш хоржаш боахк уж. Сурта тIа бIаргагуча тайпара дикагIйолча комсий 100 тонн Волгограде хIанзале а дIаяхьийтай.

ШоллагIча (аьттехьарча) сурто хьагойт чхьагIар доаккхача заводе дIаяхьа машинашта комсаш тIайотташ боахка (аьрдехьа) Литвинов Сергей, Цыкляр Александр, Лычкина Евдокия.

Г. Ляха сурти тексти.

СЕРДАЛО

3-гIа оагI. 4 октябрь, 1962 ш.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Куба халкъ гораотталургдац

КУБА ПРАВИТЕЛЬСТВА ЗАЯВЛЕНИ

США конгресса резолюцеца хетта лаьрххIа цу хьакъехьа заявлени кепа йоазон тIа араяьккхай Куба правительства.

Кубана чIоагIа низ а лоаттабу, ВIашагIкхийттача Штатий правительства оагIонгахьара герзашца чугIортарах бола кхерам тIа а тувс, йоах цу заявлене тIа. ХьалхагIа цига деш хиннарашта кхы цхьаькха а тIакхийттад хIанз — ВIашагIкхийттача Штатий конгресса резолюци. Цхьанна хIаманца къайла ца хьоши цхьанна хIаманца бехказло йоацаши йола агрессеи низ барен тактика я цу резолюце кхайкаер, дунен халкъашта юкъерча бокъоний эггара элементарнегIа йола принципаши ВIашагIкхийттача Къамий Организаце устави телха а деш, Кубински Республикана духьал яьккха я из тактика.

Кхыча паччахьалкхений чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара, шоай лоIамерча самоопределенена къамий бокъо хилара, паччахьалкхений цхьатарра нийса бокъонаш хилара ларда тIа Куба арахьара политика хилар белгал а доаккхаш, Куба революционни правительства дIакхайкаду, Куба машар безача цу политикана духьал, эггара гIожагIча экономически агрессе акташ лелаяь ца Iеш, ВIашагIкхийттача Штаташа Iоткъам бу Латински Америка ерригача столицашка а, цу мехкий Кубацара гIулакхаш дохадар духьа, цунца хьадаьнна моттиг а, мотт а, культура а цаI йолаш долча цу мехкашцара Куба хоадае а гIерташ. Куба харцъяйта дунен халкъашта юкъера совещани гулъеш я США правительство. Цар кемаша Кубе товараш кхухьаргдоацаш, кхыметтел кхачеи молхаши а, Англи, Греци, Норвеги санна долча мехкашта низ лоаттабеш я хIанз Америка ВIашагIкхийтта Штаташ.

Нагахьа санна Куба тIема гIулакхашта чIоагIлойя, Кубаца духхьала герзашца тIом болабергба шоаш, яхаш, США оагIонгахьара ду човхамаш вIалла дош доацар долга гучадоах заявлене тIа.

Нагахьа санна США правительствас ше Куба территорена тIагIортарг ца хиларах бокъонца бола тешам лоре, тха халкъа духьалара контрреволюционни болх цар социйтаре, йоах заявлене тIа, тIаккха Кубай ший оборона чIоагIъе езаргьяцар, кхыметтел цунна эскар вIалла эшарг а дацар, тIаккха цу гIулакхашта доадеш дола деррига рузкъаш цо дохийтаргдар ший халкъа экономически а культурни а прогресс лакхъярга.

Империалистически агресси кийчъеча хана ший кортамукъале карара ца ялийтар духьа дерригача материальни кхоачамех а нахах а пайда ца ийцача ялац Куба.

ХIанз арахьара кхерам тIалатташ дола ший сийлахь-доккха исторически гIулакх нийсхонца хиларах дог тийша а долаш, ший цхьа саг а дийна волча хана ший революци бахьанце къовсам лоаттабе кийча да кубински халкъ, йоах заявлене тIа.

Кубински халкъа дегаш ураоттадаьраш машар бахьанце леладу гIулакхаш хилар юха а чIоагI а деш, Куба правительства тIеххьара а кертахдоах, шийна духьал яьча агрессех хургдолчох бола бехктокхам е Куба халкъанна а е Куба правительствана а тIабожаш ца хилар. Нагахьа санна Кубана духьалара шоай зуламера агресси цар дIайолайойя, цунах хила тарлургдолчунна бола цIенхашттара бехктокхам дерригача дунен историна хьалхашка беррига а шоашта тIабусаргба ВIашагIкхийттача Штаташта.

Алжира вахар чухь керда зама

20 сентябре Алжирски Республика Къамий учредительни собране хиннача хоржамаша хьахьекхар Къамий Кортамукъален Фронта йоккха котало. Хоржамашка дакъа лаьцар 6,5 миллион совгIача саго. 81 проценто кхадж тессар Бен Белла керте латтача ФНО Политически бюрос хьаоттабаьча кандидаташта тIехьа. Ужжал хIана бац аьнна болча харжархоша раьза болаш жоп делар Къамий учредительни собране керда конституци тIаэцара, законодательни функцеш лелаяра а правительство оттаяра а раьза дий шо, аьнна, шоашка даьча хаттара.

Хоржамашка бодача наькъ тIа кIезига халонаш Iовша езанзар алжирски халкъа. Ший лоIаме ялар дIакхайкадаь дукха ха ялалехьа Къамаш Мукъадахара Фронта чухьа тайп-тайпара уйлаш хилар гучадаьлар. ГIулакх дикъделар цхьабола партизански командираш эскар кхыча тайпара вIашагIдоллара а алхха паччахьалкхен цхьа администраци хьаяра а духьала хилар бахьан долаш.

Кхерамерча хьала тIа нийсбелар мохк. Алжира территоре хIанз а да 400 эзар салте юкъе волаш дола французски эскара доакъош. Нагахьа санна граждански тIом хилча довна юкъе лелхар духьа цунах пайда эца мегаш бар французски колонизатораш, хIаьта цо кхерама кIал оттадергдолаш дар революцена карагIдаьннараш. Цхьабакъда, цу хана ший Политически бюрона гонахьа кхотаеннача Къамаш Мукъадахара Фронта революционни даькъа оагIув хоадамболлаш хьаллаьцача алжирски халкъои Къаман халкъа эскарои юхатехар харцъяьннача элементий гIулакхаш.

ХIанз алжирски халкъо мандат еннай Политически бюрона машар болча хана мехка хьалхашка латта чоалхане декхараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсама керте из оттаргйолаш.

Политически бюро кулгалхоша яхачунга хьежача, цар шоай керттера декхар лоархI мохк неоколониализмана карабахара кхерам юхатохарах. Из тайпа кхерам дIабаланза ба Алжира территоре доккха французски эскар хилар бахьан долаш балланза хиларал совгIа, цун экономика 90 процент французски капитало тIахьожам лоаттабеш хиларах а.

Укх гарггарча ханара декхараш ше дувцаш, Бен Белла аьлар, эггара хьалхагIа вIашагIйохканза яргьяц администраце органаш, ФНО-х керттера дакъа а деш хьае еза «хьалха латта парти», «халкъа хьашташ кхоачашдергдолаш дола» эскар вIашагIдолла деза. Хоржамашта хетадаь къамаьл шедеча хана а цу тайппара аьлар цо, балха боацача наха болх хилийтар духьа тар ма лу сихагIа хьаелланза яргьяц промышленни предприятеш. ХьатIайоагIача ханна йолча программа хьисапе лаьрхIа оттаю аграрни реформа елга, индустриализаци елга, экономикана планировани елга, кхыдараш лерхIаш йола мехка социальнии экономически реконструкци.

Алжирски халкъ ший лоIам тIа даккхарал совгIа, цунна дагалаьтта социальнии экономически хIамаш кхоачашделга Iалашде дезаш йолча ший революце кердача заман чу долаш латт алжирски халкъ.

«Старогрознефта» кхоалагIча мехкдаьтта промысла коллективо коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю. Масса бетта план тIехкхоачаш а еш дика цу коллективо къахьегарах хIара бетта мехкдаьтта промысла моттигерча комитета карара-кара тела ЦIе байракх лелаю цо.

Болх беча скважинашта дика гIулакх ду коммунистически къахьегама ударника, Старопромысловски райсовета депутата Н. Шавхалов АбдулIазе.

Сурта тIа: Шавхалов АбдулIази болх беш воалл.

В. Финогина текст.

И. Плиева сурт.

Музыка езараштa новкъостала

Ши шу да Грознерча А. П. Чехова цIерахча республикански библиотека нотай фонд вIашагIтеха. Нотно - музыкальни литературах дола 4 эзар книжка да секторе. Уж каталоге яз а даь, деша безам болчарна дIалуш а да. Дешача зале литературно - музыкальни сайренаш, лекцеш, книжкай выставкаш хул. Культура университета ладувгIараштa музыкальни факультета хIара занятена нотайи литератураи выставкаш кийчъергья библиотеко дешача зале.

Цу гIулакхо университета ладувгIарий кхетам лакх а беш керда дешархой дукхагIа хулийт. Музыкальни образовани эца безам болча наха доккха новкъостал ду библиотеко.

Укхаза да учебникаш, ноташ, музыка Iомаяра эша книжкаш. Библиотеко новкъостал ду музыкальни дешара заведенешка дешархошта доацача литератураца.

Л. ЛУЖЕЦКАЯ,
йоккхагIа йола библиотекарь.

ДИКА ГIУЛАКХАШ

Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхоза Коатар - Юртарча пхелагIча отделене комсомольцашеи кагирхошеи дуккхача дикача гIулакхащца лакха леладу шоай сий. Болх беш шоаш миччахьа бале а, массанена хьокхам луш дика къахьег цар.

Ножай-юртахоша дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, укх шера цу юртарча комсомольцашеи кагирхошеи, юххьанцарча комсомольски организаце секретара нов. Хамзаева хьалхленца, къахьегамхошта хьалъяьй 200 саг чугIоргволаш йола керда клуб, дешара зал а йолаш библиотека.

Балхах мукъаболча хана къахьегамхошта паргIатта кинофильмашка хьажа а, агитбригадана керда репертуар кийчъе а моттиг я хIанз. Комсомольцашта, кагирхошта, къаьстта а царна керте латтача Х. Хамзаева даггара баркал яхаш а, царна карагIдаьннача дикача гIулакхий чIоагIа хамбеш а ба юртара беррига къахьегамхой.

Шоашта карагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш бац комсомольцаши кагирхойи. Нагахьа санна клуб хьалъяьяле, мел эшачунца Iалашъе а езаций из? Iай клубе доагаде дахча тIада дезар. Из гIулакх а шоашка ийцар кагирхоша. Массехказа воскресникаш а даь, бIаргча Iана кхоачамбалла дахча а тIаэзар цар.

Денгара денга совдувл цу юртарча кагирхошта карагIдувла дика гIулакхаш.

Л. ХАРСАНОВ,
ВЛКСМ Ачхой-Мартана райкома пропагандист.

ЮРТА БЕЧА ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА ЛОАРХIАМЕРА МОТТИГ

ДукхагIа хулаш а, шоай болх тоабеш а латт тха районера культурни учрежденеш. Царца кIезига яц наха юкъе кхетамца болх беш йола, боахама камланеш толаме чакхъяхара новкъостал деш йола клубаши библиотекаши.

Гаьнна лоамашта юхе уллача Ялхой-Мохк яхача юрта дукха ба лакха хьувкъамаш доахаш а шура алсамйоахаш а бола мастераш, хIаьта иштта башха-дика халхарой а.

Колхозо кхоачашдеш долча практически декхаращца айхха бувзам болаш болх бу Ялхой-Мехкарча клубои библиотекои. Практически болх дIабахьара клубаи библиотекаи новкъостал ду юрта активо—колхозхоша, хьехархоша, медицински болхлоша, юрта боахама специалисташа. Дика традици лелаю клуба заведующе Чергизбиев Мухьадеи библиотека заведующе Арсалиева Хурмаси — шера шозза шоай балха отчет лу цар юрта бахача наха. Ер шу долалуш хиннача отчетни собране клубаи библиотекаи совет хержар. Совето ювца а ювц, чIоагI а ю клубаи библиотекаи балха планаш.

ХIара бетта 2—3 лекци еш клубе. Бетта пхезза фермашка, кхашкарча станашка, механизатораштa юкъе концерташ увттаду агитбригадо.

ГIулакх творчески леладаро, бахача наха эшараши ловраши фуд харо боккха пайда лу культурни учреждений болхлошта. Социалистически яхь вIаштIехьъяккхара колхоза партийни организацена новкъостал ду совета членаша, толашагIа йола опыт йоаржаяра тайп-тайпарча формаех пайда эц, тIалатта декхараш толаме кхоачашдара колхозхой оарцагIбоах.

Клубои библиотекои беча тайп-тайпарча балха тIехь керттера уйла тIайохийт КПСС XXII-ча съезда исторически материалаш дIайовзийтара.

Клубе ухарий уйла тIаозаш я стендаш: «Коммунизм хьалъяра сийлахь йоккха план», «КПСС Программа—вай заман коммунистически манифест», «Коммунизм — дерригача адамлен сийрда кхоане», «Сенна тIехьа къовсам лоаттабу вай районои колхозои», кхыдараш.

Клуба зале белгалйоалаш я «Тха колхозе хьалха латта нах» яха стенд. Цу тIа да дикагIа болча хьайбаш леладерий, механизаторий, кхашкарча къахьегамхой сурташ. ДикагIа бIарг тIаоттаргболчча йоалл «Нохч-ГIалгIайчен семилетка» яха фотовитрина а. Клуба совето доккха новкъостал ду фермашкеи полеводчески бригадашкеи гойтара агитаци тоаяра.

Культурно-сердалон болх хIанз эггара чIоагIагIа белгалбоал из тIатIа дукхагIа общественни хьисапе берзаш латташ хиларах. Цо йиш хулийт культура духьювлача моттигий болх дукхагIа боаржабара, цар болх вахарца айхагIа бувзара, сакъердамегIа а чулоацам дикагIа болаш а из хилийтара, цу балха юкъе къахьегамхой дукхагIа чуозара.

Искусствай мастераша самодеятельни коллективашта, клубашта, районий культура цIеношта дукхагIа новкъостал де деза, къаьстта уйла тIаяхийта еза дешара заведенешка культпросветучрежденей болхлой кийчбара. Вай республике массехк музыкальни школеи училищеи йолташехьа а, уж йистеяьха баьнна нах тхона бIаргагуш бац, тхо кхеташ дац уж районашка балха ца хьежабарах.

Культпросветбалха лаьрхIа общественни профессеш Iомаелга шоай программана юкъедахьа дезар вай республикерча педагогически институтои училищаи. Уж дешара заведенеш йистеяьха баьнна нах тхо долча хьалхьежабу, цхьабакъда, нагахьа саг хилац царех илли ала, халхар де, е клубе зIаммига мара йоаца пьеса оттае ховш.

Тхона чIоаггIа эшаш я художественни самодеятельноста репертуар, къаьстта кIезига да моттигерча авторий иллеш, музыкально-литературни произведенеш. Тха клубашка яц колхоза вахар, материальнии духовнии рузкъаш хьадеш бола нах бувцаш йола пьесаш.

Оаха дика кхетаду хIанз а тIехьа района цхьайолча культпросветучрежденеша болх тIагIоллара белга, цунах района хьалхашка латта декхараш кхоачашдара кIезига новкъостал хулилга. Юрташкарча культпросветучрежденей балха лерттIа кулгалде декхарийла ба юрта Советийи юххьанцарча партийни организацейи кулгалхой. ГIулакха бала ца хилар мара кхы бахьан дац, масала Майртуп яхача йоккхача юртара клуб хIанз а ремонт яь яланза хилари цига культурно-сердалон болх во лелаш хилари. Уж кхоачамбоацараш долга шоашта дика ховшешехьа а, уж дIадахара цхьаккха хIама деш бац юрта Совета председатель нов. Усаеви XX-ча партсъезда цIерахча колхоза партийни организаце секретарь нов. Нагалови.

Из гIулакх селлара во латтара бахьан да районни культура отделои цун заведующе нов. Эльсанукаевеи кулгал во деш хилар, культурно-сердалон учрежденеш тоаяра а цар балха боарам лакхбара а юртара интеллигенции ерригa общественности шерра юкъе ца озар.

ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да культпросветболхлой кадраш харжара юкъе. Дуккха моттигаш я клубаштеи библиотекаштеи кулгалдераш из болх дика ца бовзаш бола нах болаш. Ала дезаш да, цу балха кийчо яь йолча кадраща тхона культура Министерства а новкъостал деш ца хилар. Министерства тхона хьожабераш киномеханикаши библиотекараши мара бац, хIаьта бокъонца образовани а йолаш бола клубай заведующеш вIалла а бахкийтац.

Парте районни комитета райисполкомаца цхьана белгалъяьй чакхъяьхача культурно-сердалон учрежденей болх тоабе а цар балха идейни боарам лакхбе а торо хулийтаргйола мероприятеш. Царна юкъе дикка моттиг дIалоацаргья кадраща беча балхо. Масала, укх дешара шера районни культура цIагIа болх беш хургья Iилман атеизма дешаш хьехаш йола семинар. Цига Iомалуш хургба клубайи библиотекайи заведующеш, районни культура отделеи культура ЦIени болхлой.

ХIара бетта хулача районни культпросветболхлой семинарашка чакхъяха лаьрхIад юрта беча культурно-массови балха керда формаш Iомаеш йола занятеш, царца художественни самодеятельноста, наха кино хьувкхара, производственни участкашка беча культурно-массови балха дешаш дувцаш йола занятеш а йолаш.

В. БЕЛЕЦКИЙ,
КПСС Курчалой райкома секретарь.

ЛадувгIа радиога

4-ча октябре: 6.40 — «Iанга кийчо яь даьннад» — передача (гIалгIай меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.30 — «Сердало» газета обзор; 8.45 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.00 — Нохч-ГIалгIай АССР искусства заслуженни деятела Александрова музыка; 16.25 — кагирхошта лаьрхIа передача (гIалгIай меттала); 16.40 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.50 — «Юххьанцарча классашкарча дешархошта йола режим» — передача (нохчий меттала); 17.05 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.20 — «Сийлахь-боккхача Октябра даха мадоагтIара накъа дахара» — передача (эрсий меттала); 17.35 — йоагача гIайрен иллеш; 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — «Жалеладераш» — очерк (эрсий меттала); 18.30 — радиоладувгIарий заявкех концерт.

Телевидени: 18.00 — Передачай программа; 18.05 — телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала); 18.15 — киножурнал; 18.25 — Космос — советски я! Дунен тIа эггара хьалха искусственни спутник урагIаяхийтара пхи шу дизара хетаяь; 18.35 — «Паччахьалкхе — вай да!» — документальни фильм; 18.55 — КПСС XXII съезда решенеш — вахаре! Цхьан колхозера нахи гIулакхаши (гIалгIай меттала); 19.05 — передачай программа; 19.10 — «Память сердца» — художественни фильм; 20.45 — «Океана аренашка», «Сигала бесача бухта бухе» — кинопутешествей телевизионни клуб.

Гудермеса станце Локомотивни депо поезда радиобувзама аппаратура ремонт елга чоалханера болх ба. Коммунистически къахьегама бригада членаша комсомольцаша Ковалев Юреи Власов Викторeи дика Iомабаьб из болх. Цар ремонт яь аппаратура балха тешаме хул.

Сурта тIа: (аьттехьара аьрдехьа) Ю. Ковалев, В. Власов.

О. Бузуртанова сурт.

Денал

(Иистедоалар. Долалур №№ 78, 79 йолча «Сердало» газета тIа.)

Боад боллашехьа Жиздре яха араяьлар отряд. Виъ разведчик кIал а воаллаш царна тIаетта йол а йолаш подвод яр партизанашта хьалха йодаш. Шишкини Щербакови ши партизан, кхы а (цу шинне цIераш хIанз дагаягIац сона) бар подвода тIа къайлагIа баьхкараш. Жиздре дIачукхоаччача метте тIаь тIа ха тIа латтача немций салташа юхасоцайир подвод. Цхьа минут ялалехьа уж боабаь дIабаьхар. Цхьаь-цаI топ ца кхоссаш городах чуелар отряд. ДукхагIбараш комендатурана чу а хьийлха дов деш болча хана, партизаний цхьа группа сайца а йолаш, со госпитала тIагIертар. ЛоаллагIарча цIагIара ший дезалцара коравир тхона полковник. Лаца а лаьца полковник тхоай штабе хьавоалаварах а ерригa операци дика чакхъяккхарах а бехк ца беш кIалхара ваьлар со а.

ТIехьагIа хайра сона: вокха шпион хиннавар оаха воалаваь полковник. Ше эрсашха вар из. Паччахьа тIема министр хиннача князa Львова воI вар из, вай халкъа лира моастагIа.

МоастагIчоа деналца етта а етташ отрядо даь тIемаш дукха да. Ер санна газета язъеча статья тIа уж дерригаш цIендаь дувцалургдац...

1942-ча шера январь бетта отрядага приказ кхаьчар моастагIчун тылера дIа а яьле, фронта таькал тIех а яьле, хьайна тIадуллачунга хьежаш хила, аьнна. 20-ча январе Iурра фронта таькал тIехдаьнначул тIехьагIа Козельск — Одоева районе тхоашта духьал яхкийта автомашиний колонна кхийтар тхох. Саррахьа Туле кхаьчар тхо, хIаьта 22-ча январе чIоагIа дез а даь Москве тIаийцар. Дукха ца говш со лаьрххIача гIулакхашта йолча тIема школе деша хьожавир...

1942-ча шера май бетта сона хайра моастагIчун тыле къовсам лелабара юха а отряд вIашагIйоллаш Медведев волга. Аз даьча дехарах со юха а дIаязвир Медведева отрядаца.

Саша Творогов керте а латташ йола хьалхара группа май бутт чакхбоаллаш самолеташца дIа а йига Iочухийцар Житомира къулбехьа, из хьожаяьча моттига лоадама хIама ца эшшаш кхо бIаь километр гаьна. ГIаьхьа лаьтта Iодессад аьнна эггара хьалхара радиограмма кхаьчачул тIехьагIа Твороговцара бувзам хаьдар. Тхох цхьанна сага а царех фу хиннад хацар. Массехк ди даьнначул тIехьагIа, со керте а волаш, шоллагIа группа яхийтар. Цу группаца бар Михаил Маркисян, Николай Брежнев, Петр Наркович, лор Цесарский, испанец Ривос, радист Строков, иштта кхыбараш а.

Тхо лаьтта Iодессар Толстый Лес (Сома Хьу) яхача станцена гаьна доаццаш. Дукха ха ялалехьа хьа а кхаьча тхох хьаккхийтар отряда комиссар Стехов, Дмитрий Николаевич Медведев ше, цул тIехьагIа ший группа а тIехь хьаккхийтар самолетаца хьалхагIа хьавайта хинна штаба начальник Пашун.

Медведева отрядо леладаь тIема гIулакхаш дукха дувца эшац, уж цIендаь а дика а хьадийцад «Из дар Ровнона юххеи», «Сина чIоагIа бараши» яхача книжкаш тIа Медведева ше.

Бокъонца шоай цIераш а йоахаш бувцача турпалашца цхьана цу книжкаш тIа со «Володе» цIерах вувц. ОагIоца оагIув болаш соца латаш хиннача са тIема новкъосташа бокъонца сох цига йоахаш хинна цIи я из — «Володя».

Книжкаш тIа дийца хIамаш юха керда ца дахар духьа, Медведева язданза диса цхьадола бакъдараш мара дувцаргдац аз. ХьалхагIа а санна, отряде со разведка начальник вар.

Отрядацара хержже дикагIа бола тIемахой ухийтар разведке. Майрала, денала, тIема задани кхоачашъяра де дезар дика дагадохаш хилара ерригача отрядо сий деш, массанена а дукха безаш бар разведчикаш: Валентин Семенов, Владимир Попков, Николай Алешин, Борис Фадеев, Николай Приходько.

1942-ча шера август бетта Москвера самолетаца тхо долча отряде кхаьчар Николай Кузнецов. Лакхо гIийлача дегIара, кера чо болаш волча цунна геттара шаьра ховра немций мотт.

Хьалхарча деношка тха базал арахьа воалаш вацар Николай Кузнецов, тIавийрзза немций оамалаш, цар гIулакхаш Iомадеш, фашисташта юкъе болх бе кийчлуш вар из. Каст-каста тха разведчикаша чIоагIа пайдана хургдола фашистий документаш, шоай салташтеи эпсараштеи юкъе доаржаде гитлеровцаша могадеш дола газеташ, журналаш кхухьар цунна, лаьце немце а воалавора.

Цкъа, кхайка отряда штабе дIа а вийха геттара сиха кхоачащде дезаш гIулакх тIадиллар сона: тха партизана Владимир Степанович Струтинске гаргарча сага лоаллаха вахаш вола, капитана чин дола цхьа эсэсовец мичча бесса воалаваь а, лаца а лаьца хьавоалавелга.

ШоллагIча дийнахьа, се юртара хьехархо хилара кеп а оттаяь, со Ровно вахар. Сона тIеххьа-тIехьа Ровно вIашагIкхета оаха йиллача метта хьакхаьчар тха разведчикаш а: Николай Алешини Валентин Семенови. Дуккха а тхоашта эшаш дола хIамаш хайра тхона тхоай фусамдаьгара. Эсэсовец цIагIа вахаш цхьаь вар, цун адьютант е дIаваьккха е отпуске ваха цIагIа воацаш вар. Нагахьа сайре йодацар из ресторане ца хулаш. ХIаьта цигара чувоагIача хана пIазваьле вехе хулар. Из эсэсовец цун ший коара лоацилга соцадир оаха. Цу гIулакха эсэсовец вахача цIенна хьалхашкарча беша кIийле а лаьца дIалечкъар саррахьа Алешини Семенови, хIаьта со тхоаш тIаккхувр хьава везача улицага бIарг кхоабаш вар.

Дукха хьежа дийзар тха цунга. Аз дог дилладар эсэсовец чувоагIаргхиларах. Операци тIехьаяккха дагадехар сона. Цу ханна, массехк гIа баккхал мара сайна гаьна а воацаш, бIаргкхийтар са цунах. Халла мара когаш тIа ура ца лоатталуш вар из. ДIаи-хьаи а теркаш, шорттига борд-бордагIа Iимадаш а еш, ший квартира гаргагIертар из. Аз разведчикашка тхоай Iаьдалах хоам бир. Цхьа минут яьлча сона хьахезар са дикъача саго санна ду хар. Беша дIачувоаллачара ниI цо хьаеллашехьа а кертах кхийттача гIажо бIогора ваьккхар эсэсовец. Бага герми а елла, кулгаш а дийхка тхоай фусамдаь коа дIачувихьар из разведчикаша. Iурра подвода тIа а вилла, книжкаши каьхаташи тIа а теха, Ровнора араваьккхар оаха немце, хIаьта саррахьа тхоай отряда штабе хьа а кхоачавир.

ТIехьагIа сона хайра гестаповцаша Ровно деча зуламий хьакъехьа дукха пайданера хIамаш цу эсэсовца дийцалга, хIаьта цун удостоверении немецки эпсара формеи Николай Кузнецова документаши гитлеровски эпсара барзкъаши кийчдара накъа даьлар.

Гитлеровцаша вай мехкаца тIом хьоабаьчул тIехьагIа Украине шоаш дIалаьцача территоре тIа керда ахча арахийцар. Сона тIадиллар новкъостий группаца цу ахчан образецаш яхьилга. Моттигерча полицаяй йоккха йоацача цхьан группо лора а еш, лесничества управлени чуйолча Березино яхача моттиге чакхъяккха лаьрхIар оаха из операци. Цхьаккха а герз кхосса ца кхоабеш полицаяш бовдаш, селла сихеи цIаьххаи чакхдаьккхар оаха тхоай гIулакх.

Полицаяща цхьана ведда дIавахар лесничества управляющи а. Управлене кассера массехк пачка керда ахчеи немецки маркаши корайир тхона. Гитлеровцашта хьалхашка цунна бехказло хургйолаш, пхи-са бола седкъа тIалатташ йола тхоай партизански печать а тоIаяь расписка делар аз кассира. Управляюще фаэтонах говраш дIа а ежа, тхо тхоай базагахьа доладелар.

Березинана кхо километр гаьна, наькъо йоккхача хьунагахьа гола тоххача метте, цIаьхха тхона тIанийсъелар эсэсовций карательни отряд. КIезигагIа вале а, шовзткъе итт саг муххама а хургвар цу отрядаца. Байддача полицаех цхьанне Ровно хоам баьбар, хьагучох, тхо Березине хиларах. ХIаьта немцаша Iалаьмате сиха юхегIарча районера карателий отряд яйтаяр тха группа лаца.

МоастагIчун низ дукха а тIех бар. Фаэтон духьал а лаьца, дайдда хьуна юкъе а лийлка, юха дов де кIийле лаца кхийра тха. Медведевга хабар ийца геттара сиха тхоай отряде дIавахийтар аз разведчик Фадеев. ЧIоагIа хьаьре хьувзар карателаш. Шоай низ тIех болгах са а кхувш, сихха доадаь тхо дIадаха лерхIаш бар уж. Кхыметтел «Эрсий, карадувла»! яхаш гитлеровцаша детта цIогIарч а хозар. Цхьабакъда, цар лийрхIар хиланзар. Хенашта тIехьашка а лечкъаш дов доладир оаха карателашта. Цхьабакъда, из дов дIаьхде йиш йолаш дацар тхо. ТIема кхоачам кIезига бар тхога. Юкъ-юкъе хьийде кIезиг-кIезига тIехьашка а лелхаш, кIоаргагIа хьунагIа чугIо, аьнна, команда елар аз партизанашта. Боад белча карателех кIалхара довлга дагадоаллар сона. ТIехь-тIехьа сихлора немцаша тхона деш дола дов. ХIаьта оаха,патронаш кхоеш, меттахьа кхетарг мара герз кхоссацар. Кердача кIийлен тIа ваха, аьнна, цкъа со дIаийккхача хана сона букъах хала чов хилар, сакхетам чура а ваьнна аллийсар. ШоллагIча дийнахьа хьаккхийтача тхоай отряда госпитале уллар со.

Сога хьажа баьхкача разведчикаша дийцар сона карателашцара дов мишта хьаьдар. Сона чов хинна дукха ха ялалехьа, са новкъосташта тIаккхаьча хиннаяр шоай тIема задани кхоачаш а яь отряде юха цIайоагIаш йола Николай Брежнев керте латта партизаний группа. Партизанашта новкъостал кхаьчалга хайна эсэсовцаш, кхера а бенна, байддабар. ЧIоаггIа хала чов хиннаяр сона хиннар. 1942-ча шера ноябрь бетта Струтинске дезалца цхьана со самолетаца Москве дIавигар. Цига госпитале уллаш кхо бутт совгIа ха яьккхар аз.

1943-ча шера апрель бетта со цIаькха а юхавахар Медведева отряде. Цхьабакъда, цхьа бутт боаллашехьа паччахьалкхен кхерамзлен Комитета Сталинградски управлене начальник хинна нов. Ашахманов командир а волаш йолча партизански кхыча отряде дIавахийтар со. Шемел беча новкъа моастагIчун тIема объекташ йоха а еш, цхьан метте сеца йоацаш. даиман лелаш яр Ашахманова отряд.

1944-ча шера кхы цIаькха хала чов хилар сона. ТIаккха со тылерча госпитале вахийтар. Цул тIехьагIа партизанаш болча кхы юхаваха везанзар са. Со вийрзача хана вай мехка ерригача территоре тIара цIенбаь аракхайсабар гитлеровцаш.

МоастагIчун тыле аз леладаь тIема гIулакхаш бахьан долаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах сона елар: «ТIема ЦIеча Байракха» орден, «ЦIе Седкъа» яха ши орден, «Даьй-мехка тIема 1-ча степена партизан», «Москва лораярах» яха а иштта кхыйола а медалаш.

Iаддал ЦАРОЕВ.

Киргизски ССР.
Грозное яха юрт, 1962 ш.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

«Родина» яхача кинотеатре

«Телефонистка».
Долалу: 9, 10.40, 12.20, 2, 3.40, 5.40, 7.20.
«Советски космонавтий сийле» (дIаьхдаь сеанс).
Долалу: сайрийна 9 сахьат даьлча.

Гор. Грозне, Революце проспекте, 4, кв. 49 вахаш волча **Бычков** Анатолий Максимовича суде деннад Якутски АССР, г. Усть-Нера, Селерекан школа, яхаш йола **Бычкова** Нина Ивановна ше йитарах дола дош.
Дош дувцаргда г. Якутске халкъа судо.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15, **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03166 Заказ № 5082